

Policymaking in corporate reporting in Iran: the approach of scenario analysis and robust planning

Morteza Adlzadeh*

Assistant Professor, Department of Accounting,
Faculty of Management and Accounting, Shahid
Beheshti University, Tehran, Iran.

Abstract

The complexities and continuous changes in the business environment have created major doubts regarding the provision of stakeholders' needs by the corporate reporting system. In addition, the specific characteristics of Iran's economic environment make it necessary to pay special attention to the forces that shape the future of reporting in this environment and appropriate policy making by the stakeholders. Therefore, this research has evaluated the policy options by using the mixed research method with the scenario of corporate reporting in Iran. For this purpose, in the first stage, semi-structured interviews with experts and fuzzy Delphi survey were used to identify the drivers affecting the future of corporate reporting in Iran. In the next step, according to the Schwartz model, the importance and uncertainty of the key drivers of the research were determined. The results showed that the three drivers of " increasing the connection with the global economy", "privatization of property" and " credit-oriented financial system" have the highest level of importance and uncertainty at the same time. In the final stage, corporate reporting issues were divided into 5 categories and 10 action options were developed. The results of robust planning analysis showed that the best choice is the policy option that includes increasing the target audience group, giving more priority to public interests, recognizing intangible assets more, moving towards accepting international standards and developing non-financial reporting with new requirements. The results of this research have applications and recommendations for policy makers and stakeholders in corporate reporting.

Keywords: Corporate reporting, Policymaking, Scenario analysis, Robust planning

* Corresponding Author: m_adlzadeh@sbu.ac.ir

How to Cite: xxxxxxx

1. Introduction

Corporate reporting plays an essential role in the effective functioning of the global economy and has an important contribution in shaping our understanding of the current and future drivers of value creation in business and the financial sector. Corporate reporting is constantly evolving in order to meet the demands of a diverse and expanding range of users, and efforts have been made to adapt reporting procedures to continuous changes in the regulatory and business environment. Policymakers and various stakeholders in corporate reporting need to develop new approaches for forecasting and policymaking in corporate reporting with regard to future developments. In this situation, there is a growing demand to increase transparency and improve reporting mechanisms, and therefore, professional and academic authorities, standard-setting authorities, regulatory bodies and other interested groups in corporate reporting have started to conduct studies, provide solutions, requirements and similar cases in order to improve the corporate reporting system. In this regard, legislative institutions and standard-setting organizations have always tried to provide standards and recommendations in an evolutionary process to improve reporting and meet the information needs of investors in allocating their resources. Therefore, appropriate policy for changes in the corporate reporting system is very important. Corporate reporting requires the adoption of appropriate decisions by corporate reporting policy makers. Hence, the main research questions is as follows:

1. What are the main scenarios of the possible future of corporate reporting in Iran's economic environment?
2. According to different scenarios, what should be the appropriate policy from the stakeholders of corporate reporting?

2. Methodology

This study is an applied research and mixed methodology has been used to achieve the objectives of the research. In order to identify the driving forces affecting the future of corporate reporting from a semi-structured interview according to Kvale and Brinkman (2009) and to analyze the data from the interview, thematic analysis method was used. In order to evaluate the qualitative part, appropriate methods for this type of research have been used according to the approach of Creswell (2008). In the second step, fuzzy Delphi analysis was used in order to create a consensus regarding the identified drivers. Next, to measure the level of importance and uncertainty, a

questionnaire including the list of consensus drivers affecting the future of corporate reporting was provided to the participating experts in the previous stages of the research. In order to evaluate the policy options, first of all, with the expert panel method, policy issues in corporate reporting were counted and action options were developed in each issue. Then, the evaluation of the policy options based on the opinion of the experts has been done with the questionnaire tool. The results of the questionnaire analysis were analyzed using MATLAB software and the development of a fuzzy inference system.

3. Results

In the exploratory interview phase with experts, a total of 37 effective drivers on corporate reporting were counted, and after two stages of fuzzy Delphi implementation, a total of 18 drivers were approved and agreed by the experts. The drivers agreed upon by the experts were considered as the basis for developing the scenario based on the Schwartz model (1991). The three drivers of "entering the global economic arena with the removal of sanctions", "privatization of ownership" and "changing the collateral-based financing system to credit-based" are the drivers that together have a high level of importance and uncertainty and are the main basis for developing distinct corporate reporting scenarios. Considering that three drivers are the basis for designing the scenarios and each one has two possible different states, a total of eight scenarios were designed. To evaluate policy options, five main corporate reporting challenges were identified and ten action options were developed. Finally, according to the analysis of the evaluation results of the policy options based on the robust planning criteria, the best policy option was determined.

4. Conclusion

The evaluation of different scenarios shows that scenario number 1, with the main indicators of increasing the link with the global economy, privatization of ownership and credit-oriented financing, is a favorable scenario for corporate reporting, where there is a more suitable platform, demand and environment for the development and progress of corporate reporting. However, it is important to note that in this scenario, the level of expectations from corporate reporting is also higher and if these needs are not adequately met, the stakeholders' reliance on other information mechanisms will increase. According to the analysis of the results of the evaluation of policy options

based on robust planning criteria, the policy option includes: increasing the target audience group, giving more priority to public interests, more recognition of intangible assets, moving towards the adoption of international standards, developing non-financial reporting types with new requirements, to The title of the best policy option was identified in corporate reporting, which has appropriate and acceptable performance in different scenarios.

پیش از انتشار

سیاست گذاری در گزارشگری شرکتی ایران: رویکرد تحلیل سناریو و برنامه ریزی پابرجا

استادیار، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه شهید

مرتضی عدلزاده * ID

بهشتی، تهران، ایران

چکیده

پیچیدگی‌ها و تغییرات مستمر در محیط کسب و کارها، تردیدهای عمده‌ای در خصوص تأمین نیازهای ذینفعان از طرف نظام گزارشگری شرکتی ایجاد کرده است. علاوه بر این، ویژگی‌های خاص محیط اقتصادی ایران، توجه ویژه به نیروهای شکل‌دهنده آینده گزارشگری در این محیط و سیاست‌گذاری مناسب از سوی ذینفعان را ضروری می‌سازد. این پژوهش به سناریوپردازی گزارشگری شرکتی در ایران و ارزیابی گزینه‌های سیاست‌گذاری با بهره‌گیری از روش پژوهش آمیخته پرداخته است. بدین منظور در مرحله نخست برای شناسایی پیشران‌های مؤثر بر آینده گزارشگری شرکتی در ایران از مصاحبه نیمه‌ساختار یافته با خبرگان و پیمایش دلفی فازی استفاده شد. در مرحله بعدی مطابق با مدل شوارتز، اهمیت و عدم قطعیت پیشران‌های کلیدی پژوهش مشخص شد. نتایج حاصله نشان داد سه پیشران "افزایش پیوند با اقتصاد جهانی"، "خصوصی‌سازی مالکیت" و "نظام مالی اعتبار محور"، دارای بیشترین سطح اهمیت و عدم قطعیت توأمان بوده و لذا مبنای طراحی سناریوهای آینده گزارشگری شرکتی قرار گرفتند و ۸ سناریوی محتمل گزارشگری شرکتی تدوین گردید. در مرحله نهایی مسائل گزارشگری شرکتی در ۵ دسته تقسیم‌بندی شده و ۱۰ گزینه اقدام توسعه یافت. مطابق با رویکرد برنامه‌ریزی پابرجا، گزینه اول سیاست‌گذاری بر اساس هر ۵ معیار برنامه‌ریزی پابرجا، گزینه سیاست‌گذاری مشتمل بر افزایش گروه مخاطبان هدف، اولویت‌دهی بیشتر به منافع عمومی، شناخت بیشتر دارایی‌های نامشهود، حرکت به سمت پذیرش استانداردهای بین‌المللی و توسعه انواع گزارشگری غیرمالی با الزامات جدید است. نتایج این پژوهش ضمن تعمیق شناخت نسبت به نیروهای مؤثر بر آینده گزارشگری شرکتی، دارای دیدگاه‌ها و توصیه‌هایی برای سیاست‌گذاران و گروه‌های ذینفع در گزارشگری شرکتی است.

کلیدواژه‌ها: گزارشگری شرکتی، سیاست‌گذاری، سناریوپردازی، برنامه‌ریزی پابرجا

مقدمه

گزارشگری شرکتی نقشی ضروری در کارکرد اثربخش اقتصاد جهانی ایفا می‌کند و سهم با اهمیتی در شکل‌گیری درک ما نسبت به محرک‌های فعلی و آتی ارزش‌آفرینی در کسب و کار و بخش مالی دارد. لیکن عوامل فشار بیرونی، ضرورت بررسی مجدد مدل فعلی گزارشگری شرکتی را سبب شده‌اند (CIMA & PWC, 2016). به سبب نقش انکارناپذیر اطلاعات در بازار سرمایه، برخی آن را گران‌ترین دارایی در بورس می‌دانند و مبنای تصمیم‌گیری فعالان بازار است؛ از این رو، به موقع، مربوط، کامل و فهم‌پذیر بودن اطلاعات برای بهره‌گیری مناسب از آن ضروری می‌باشد (حسینی و شفیع‌زاده، ۱۳۹۸). موسسه حسابرسی KPMG در پژوهش خود در سال ۲۰۱۳، گزارشگری شرکتی خوب و با کیفیت را یک عامل بسیار اساسی در احیای اعتماد از دست رفته سرمایه‌گذاران می‌داند. انجمن حسابداران مدیریت تجربه و موسسه پرایس واتر‌هاوس کوپرز در مطالعه مشترک خود در سال ۲۰۱۶ اظهار می‌دارند که درک محرک‌های ارزش‌آفرینی در کسب و کار در گرو گزارشگری شرکتی مناسبی است. علیرغم اهمیت گزارشگری شرکتی، ادبیات گسترده‌ای چه در حوزه آکادمیک و چه در مراجع حرفه‌ای در خصوص کاستی‌ها و عدم کفایت گزارشگری شرکتی سنتی و ضرورت تغییر و تجدید نظر در آن شکل گرفته است (Adams et al, 2011; Cohen et al, 2012). ذینفعان گزارشگری شرکتی، خواستار افزایش اطلاعات کیفی می‌باشند که بینش آن‌ها را نسبت به راهبری، استراتژی و چشم‌انداز سازمان عمیق‌تر سازد (IIRC, 2013). فدراسیون حسابداران اروپا (۲۰۱۵) در مطالعه خود تأکید دارد گزارشگری شرکتی در حال حاضر صرفاً بر تأمین‌کنندگان سرمایه شامل سهامداران، اعتباردهندگان و سایر بستانکاران تمرکز دارد و احتمالاً به همین خاطر در تشخیص حقیقت گسترش مخاطبان ذینفع، ناکام مانده است.

اگرچه گزارشگری شرکتی موضوعی جهانی محسوب می‌گردد، لیکن تفاوت‌های نهادی منجر به ایجاد سطوح و شکل‌های متفاوت گزارشگری می‌گردد. در این زمینه لئوز (۲۰۱۰) با اشاره به تأثیر تفاوت‌های نهادی و نظارتی کشورها در تنظیم‌گری و مقررات‌گذاری گزارشگری شرکتی، نتیجه‌گیری می‌نماید که علیرغم تلاش برای هماهنگ‌سازی استانداردهای گزارشگری شرکتی، همگرایی در سطح جهانی دور از انتظار است. بر این اساس همان‌گونه که توجه به توجه به آینده گزارشگری شرکتی در سطح جهانی

مورد توجه قرار گرفته است، توجه به نیروهای شکل دهنده آینده گزارشگری شرکتی در محیط اقتصادی ایران نیز ضروری است. بدین ترتیب تصمیم گیران، سیاست گذاران و ذینفعان مختلف در عرصه گزارشگری شرکتی در ایران، نیازمند توسعه رهیافت‌های جدید پیش‌بینی و سیاستگذاری در گزارشگری شرکتی با توجه به تحولات آینده هستند.

در همین راستا و با توجه به ضرورت شناسایی سناریوهای احتمالی پیش روی گزارشگری شرکتی در ایران و ارزیابی گزینه‌های سیاستگذاری در این حوزه، این پژوهش به سناریوپردازی نظام گزارشگری شرکتی از طریق مدل شوارتز و توسعه و ارزیابی گزینه‌های سیاستگذاری با رویکرد برنامه‌ریزی پابرجا پرداخته است. این مقاله نخستین پژوهش با رویکرد سناریوپردازی و تطابق گزینه‌های سیاستگذاری با سناریوهای احتمالی آینده گزارشگری شرکتی می‌باشد. همچنین این رویکرد برای ارزیابی گزینه‌های سیاستگذاری، دارای نوآوری در پژوهش‌های حوزه حسابداری بوده و می‌تواند در سایر موضوعات مرتبط با مسائل حسابداری و حسابرسی کشور مورد استفاده قرار گیرد. نتایج این پژوهش می‌تواند به شناخت بهتر در مورد سناریوهای سیستم گزارشگری شرکتی منتهی گردیده و سیاست گذاران را در تصمیم‌گیری بهتر و آگاهانه‌تر را یاری دهد. نتایج این پژوهش با شناسایی نیروها و عوامل کلیدی پیشران در گزارشگری شرکتی، ۸ سناریوی اصلی آینده گزارشگری شرکتی را شناسایی کرده و با تبیین مسائل سیاستگذاری و گزینه‌های اقدام در این خصوص، استراتژی دارای بیشترین پایداری در سناریوهای مختلف را تبیین نموده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد توجه به سیاست‌هایی نظیر گسترش مخاطبان گزارشگری شرکتی، توجه به منافع عمومی در گزارشگری شرکتی، تسهیل شناخت بیشتر دارایی‌های نامشهود، پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی و ایجاد الزامات جدید در توسعه گزارشگری غیرمالی می‌تواند در سناریوهای مختلف آینده نتایج مناسب‌تری داشته باشد. در ادامه به تبیین مساله پژوهش و پیشینه آن پرداخته شده، سپس روش‌شناسی پژوهش تبیین گردیده و پس از آن یافته‌های حاصل از اجرای پژوهش توضیح داده شده است. در نهایت نیز بحث و نتیجه‌گیری در خصوص یافته‌های پژوهش صورت پذیرفته است.

توسعه حسابداری در طول تاریخ متأثر از مدرنیسم بوده و با تاثیرگذاری مدرنیسم بر اقتصاد و جامعه عمدتاً از رهگذر توسعه نظام سرمایه‌داری و بازار سرمایه بوده است (آراد و همکاران، ۱۳۹۸). روش‌های حسابداری نیز به تناسب تغییرات مذکور دچار تحول و دگرگونی شده‌اند (باباجانی و عدل‌زاده، ۱۳۹۹). کروثر (۲۰۱۲) تحولات گزارشگری شرکت را تحت تاثیر یک جریان دیالکتیکی بین سازمان و محیط می‌داند و اظهار می‌دارد گزارشگری شرکتی تا قبل از دهه ۱۹۴۰ شرکتی به مثابه یک جریان ساده داخلی درون سازمان برای ارتباط بین مدیران و مالکان کسب و کار تلقی می‌شده است. از ۱۹۴۰ تا ۱۹۷۵ تحت تاثیر اهمیت محیط بیرونی و نیاز به جذب سرمایه‌گذاری خارجی، جهت‌گیری گزارشگری از توجه صرف به سرمایه‌گذاران فعلی به سرمایه‌گذاران بالقوه نیز تغییر یافت. در نتیجه بخشی از اهداف گزارشگری شرکتی در این دوره، جذب افراد بیشتر در قالب سرمایه‌گذاران بود. از سال ۱۹۷۵ تا ۲۰۰۰ تاکید بر آرایه چشم‌انداز آتی کسب و کار، از اهمیت بیشتری نسبت به عملکرد گذشته برخوردار شد و در نتیجه گزارش‌ها از ماهیت آینده‌نگرانه بیشتری برخوردار شدند. همچنین در گزارش‌های این دوره حقوق سایر ذینفعان مورد تایید قرار گرفته و مفهوم شهروند شرکتی مورد تاکید قرار گرفت. این مفهوم بر رابطه متوازن با ذینفعان و تامین منافع کارکنان، جامعه، مشتریان و جامعه محلی استوار بود.

در طول دو دهه اخیر گزارشگری شرکتی تغییرات و تحولات مستمری از ابعاد گوناگون اعم از محتوا، ابزارهای گزارشگری، مخاطبان هدف، انواع گزارش، طراحی و ... داشته است و روندهای نوظهور موثر بر گزارشگری شرکتی، به طور مستمر در حال تحول و شکل‌گیری می‌باشند. به طور خلاصه می‌توان به تحولاتی از قبیل افزایش ذینفعان گزارشگری شرکتی، افزایش پاسخ‌خواهی و تقاضا برای اطلاعات، افزایش اهمیت مسائل محیطی و اجتماعی، توسعه استفاده از فناوری کلان‌داده‌ها، توسعه هوشمندی کسب و کار، توسعه بکارگیری سیستم‌های یکپارچه، توسعه شبکه‌های اجتماعی و فناوری‌های ارتباطی، افزایش حجم و پیچیدگی قوانین و مقررات، مدل‌های جدید کسب و کار (ACCA & IMA) و ... اشاره نمود. از این رو، گزارشگری شرکتی به منظور تأمین تقاضاهای طیف متنوع و رو به گسترش استفاده‌کنندگان در حال تحول دائمی بوده و تلاش شده است تا

رویه‌های گزارشگری با تغییرات مستمر محیط مقرراتی و کسب و کار تطبیق یابند (ICAEW, 2017).

موسسه حسابرسی KPMG بر نقش مؤثر گزارشگری شرکتی در احیای اعتماد از دست رفته تأکید می‌کند و تقاضای ذینفعان برای شفافیت بیشتر پیرامون استراتژی‌ها، مدل‌های کسب و کار، ریسک و چشم‌انداز تجاری شرکت‌ها را برجسته می‌سازد (KPMG, 2013). تقاضا برای اطلاعات شرکتی را می‌توان از منظر مشروعیت، نظریه ذینفعان و پاسخگویی در نظر گرفت. گروه‌های ذینفع معمولاً اهداف متفاوتی در راستای کسب اطلاعات شرکت دارند (ایوانی و همکاران، ۱۴۰۲). در این شرایط تقاضای فزاینده‌ای برای افزایش شفافیت و بهبود مکانیزم‌های گزارشگری وجود دارد و از این رو مراجع حرفه‌ای و دانشگاهی، مراجع استانداردگذار، نهادهای تنظیم‌گر و سایر گروه‌های ذینفع در گزارشگری شرکتی دست به انجام مطالعات، ارائه راهکار، الزامات و موارد مشابه زده‌اند تا موجب بهبود نظام گزارشگری شرکتی شوند. در این خصوص نهادهای قانون‌گذار و سازمان‌های تدوین‌کننده استاندارد همواره در یک فرآیند تکاملی سعی بر ارایه استانداردها و توصیه‌هایی برای بهبود گزارشگری و رفع نیازهای اطلاعاتی سرمایه‌گذاران در امر تخصیص منابعشان داشته‌اند (دوانی‌پور و همکاران، ۱۴۰۰). از این رو سیاست‌گذاری مناسب برای تغییرات در نظام گزارشگری شرکتی از اهمیت بالایی برخوردار است.

از سوی دیگر باید بیان داشت که به طور کلی در هنگام طرح یک جهت‌گیری استراتژیک و تعیین اولویت‌هایی که هدایت‌گر استراتژی و تصمیم‌گیران و سیاست‌گذاران خواهد بود، کمتر تکنیکی به قدرت و استحکام طرح‌ریزی سناریو است. سناریوها در واقع دیدگاه‌هایی در مورد رخدادهای بالقوه و پیامدهای آن‌ها هستند و بافتی ایجاد می‌کنند که در آن سیاست‌گذاران امکان تصمیم‌گیری بهتر و آگاهانه‌تر را خواهند داشت (Godet & Durance, 2011). مایکل پورتر در کتاب خود با عنوان مزیت رقابتی بیان می‌دارد که سناریو پیشگویی نیست بلکه یک نگرش پایدار درونی به آینده احتمالی است. سناریو یکی از پیامدهای احتمالی آینده است. اولین مزیت تحلیل سناریو در خصوص آینده گزارشگری شرکتی در یک بهتر شکل تغییرات سیستم گزارشگری شرکتی است. طراحی سناریو باعث درکی بهتر از شیوه تأثیرگذاری متقابل عوامل موثر بر سیستم گزارشگری شرکتی می‌شود و می‌تواند پیوند میان عوامل ظاهراً غیرمرتبط را به خوبی نشان دهد و از آن مهم‌تر دیدگاه بهتری در مورد نیروهای شکل‌دهنده به آینده سیستم گزارشگری شرکتی را ارائه کند. مزیت دیگر تحلیل سناریو در خصوص آینده سیستم گزارشگری شرکتی، دعوت به کنش‌گری در فرآیند

طراحی استراتژی توسط سیاست گذران است. طراحی سناریو به باز شدن فضا برای ایده‌ها، طرح‌ها و دیدگاه‌ها در بافتی گسترده‌تر کمک می‌کند (Godet & Durance, 2011). همچنین سناریوها محرک خلاقیت و نوآوری می‌باشند. این سناریوها به گروه‌های مختلف ذینفع در سیستم گزارشگری شرکتی اجازه می‌دهد درک مناسبی از محیط خود داشته باشند، دانش را به اشتراک بگذارند، آینده را در نظر بگیرند و گزینه‌های استراتژیک خود را ارزیابی کنند. بدین ترتیب این پژوهش به دنبال توسعه انتخاب‌های استراتژیک بر اساس بصیرت‌های به دست آمده از سناریوها است. در این پژوهش با توجه به سناریوهای اصلی شناسایی شده، یک استراتژی پابرجا، که قابل دوام در برابر هر سناریویی بوده و آسیب‌پذیری کمتری در برابر رخدادهای بیرونی و مشکلات درونی داشته باشد، توسعه خواهد یافت. استراتژی پابرجا پاسخ محافظه کارانه به محیطی است که به صورت ماندگار و ذاتی غیرقابل پیش‌بینی بوده و تأسّف نسبتاً کوچکی را در گستره وسیعی از حالات مختلف محیطی ایجاد می‌کند فلذا این استراتژی آسیب‌پذیری کمتری در برابر رخدادهای بیرونی و درونی دارد، تکامل‌یابنده است و سبّدی از اقدامات جانبی را به همراه دارد. استراتژی پابرجا می‌تواند در محیط‌های متنوع کامیاب باشد و در صورت مقایسه با استراتژی‌های دیگر، در تعداد زیادی از آینده‌های ممکن عملکرد مناسبی دارد. استراتژی پابرجا الزاما در تمامی آینده‌های ممکن بهینه نیست (Adair, 2006). بر این اساس مسأله اصلی این پژوهش آن است که «چگونه با رویکرد آینده‌پژوهی، می‌توان چارچوبی از سناریوهای آینده سیستم گزارشگری شرکتی در محیط اقتصادی ایران را طراحی نمود تا بر مبنای آن، سیاست‌گذاری لازم و استراتژی پابرجای گزارشگری شرکتی توسعه یابد؟».

مبانی نظری پژوهش

گزارشگری شرکتی به عنوان مکانیزم‌های ارتباطی شرکت و ذینفعان تعریف شده است. گزارشگری شرکتی را می‌توان در چارچوب گسترده‌تر مفهوم "ارتباطات شرکتی"^۱ مورد بررسی قرار داد. در واقع گزارشگری شرکتی بخشی از چارچوب گسترده ارتباطات شرکتی می‌باشد. این باور رایج در دنیای مدیریت وجود دارد که در جامعه امروز، موفقیت آتی هر شرکتی به طور کلیدی وابسته به دیدگاه و تصویری است که ذینفعان کلیدی آن نظیر

¹ Corporate Communications

سهامداران و سرمایه‌گذاران، مشتریان و مصرف‌کنندگان، کارکنان و اعضای جامعه‌ای که شرکت در آن به فعالیت می‌پردازد از آن دارند. جهانی‌سازی، رسوایی‌های شرکتی و بحران‌های مالی اخیر، باعث مستحکم‌تر شدن این باور، بیش از هر زمان دیگری شده است. امروزه مدیران عامل و مدیران ارشد بسیاری از سازمان‌ها و شرکت‌های چندملیتی، حفاظت از اعتبار شرکت خود را بسیار حیاتی دانسته و آن را به عنوان یکی از مهم‌ترین اهداف راهبردی خود می‌شناسند (PWC, 2015). بر این اساس، ایجاد، تداوم و حفاظت از اعتبار شرکت، وظیفه اصلی ارتباطات شرکتی می‌باشد.

تا دهه ۱۹۷۰، اغلب از اصطلاح "روابط عمومی" برای توصیف ارتباطات با ذینفعان استفاده می‌شد. کارکرد این روابط عمومی، اغلب به ارتباطات با رسانه‌ها باز می‌گشت. زمانی که سایر ذینفعان، در داخل و خارج از شرکت، شروع به تقاضای اطلاعات بیشتر از شرکت نمودند، ارتباطات شرکتی به عنوان موضوعی فراتر از روابط عمومی مطرح گردید. این امر ریشه نگاه جدید به کارکرد ارتباطات شرکتی بود. این کارکرد جدید، کلیه سطوح و لایه‌های سازمان، شامل طراحی شرکت، تبلیغات، ارتباطات داخلی با کارکنان، مدیریت بحران و مسائل خاص، روابط رسانه‌ای، و ارتباطات و امور عمومی را تحت تاثیر قرار داد (Argenti, 1996). مهم‌ترین ویژگی این کارکرد جدید، تمرکز بر سازمان به عنوان یک مجموعه کلی یکپارچه بود و مهم‌ترین وظیفه آن تعیین چگونگی ارائه سازمان به ذینفعان کلیدی داخلی و خارجی انگاشته می‌شد.

ون ریل ارتباطات شرکتی را به عنوان «ابزار مدیریتی که با استفاده از آن تمام اشکال ارتباطات داخلی و خارجی، که به طور آگاهانه مورد استفاده قرار می‌گیرد، به طور موثر و کارآمد با تناسب ممکن هماهنگ می‌شوند» تعریف می‌کند و هدف اصلی آن را ایجاد یک پایه مطلوب برای روابط با گروه‌هایی می‌داند که شرکت به آن‌ها وابسته است می‌داند (VanRiel, 1995). این تعریف از ارتباطات شرکتی، به این شکل، به وضوح آن را با کلیه سطوح فعالیت‌های سازمان نظیر برنامه‌ریزی، هماهنگی، مشاوره به مدیرعامل و مدیران ارشد اجرایی، و همچنین فعالیت‌هایی نظیر تولید و توزیع محتوا و ارائه پیام مربوط به ذینفعان مرتبط می‌داند. از نظر گوودمن ارتباطات شرکتی اصطلاحی است که برای توصیف انواع وظایف مدیریت راهبردی مورد استفاده قرار می‌گیرد. بسته به سازمان، ارتباطات شرکتی می‌تواند شامل: روابط عمومی، روابط بحران، روابط جامعه، روابط رسانه‌ای، روابط با

سرمایه‌گذاران، روابط با کارکنان، روابط با دولت، روابط بازاریابی، روابط مدیریت، برندسازی شرکت و تصویرسازی، و تبلیغات باشد (Goodman, 2004).

از سوی دیگر ارتباطات شرکتی در بازار سرمایه از اهمیتی ویژه برخوردار است. فرآیندهای ارتباطی در بازار سرمایه که به عنوان جریان اطلاعاتی مشخص می‌گردد، بنا بر تعبیر بارکر (۱۹۹۸) ساختاری سه‌جانبه می‌باشد. ساختار سه‌جانبه به معنای آن است که سه گروه مشخص کلیدی، در محور جریان اطلاعات درگیر می‌باشند: "تیم مدیریتی"، "تحلیل‌گران مالی" و "سرمایه‌گذاران". در این جریان اطلاعاتی، مدیران عرضه‌کننده اطلاعاتی مالی بوده، سرمایه‌گذاران از این اطلاعات استفاده می‌کنند و تحلیل‌گران به عنوان واسطه اطلاعاتی بین تیم مدیریتی و سرمایه‌گذاران عمل می‌کنند. در چنین شرایطی، تحلیل‌گران، مبادله اطلاعات قال اتکا بین تیم مدیریتی و سرمایه‌گذاران را تسهیل نموده و نقش مهمی در کاهش مساله عدم تقارن اطلاعاتی سازمان ایفا می‌کنند (Healy & Palepu, 2001). بررسی فرآیندهای ارتباطی بین تیم مدیریتی و تحلیل‌گران مالی در بازار سرمایه، دارای اهمیت می‌باشد. علاوه بر زمان و سرمایه مصرفی در شرکت‌ها برای این فرآیندهای ارتباطی، تیم مدیریتی نیازمند اتخاذ یک راهبرد روشن در خصوص شیوه ارتباطی و تعیین محدوده اطلاعاتی مورد نظر می‌باشد. افزایش درک ما نسبت به شیوه واقعی کارکرد فرآیندهای ارتباطات شرکتی، برای معلوم شدن ظرفیت واقعی آن جهت کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و در نتیجه تسهیم بهینه منابع در بازار سرمایه ضروری می‌باشد.

هالند (۱۹۹۷) چنین نتیجه‌گیری نمود که افشای داوطلبانه اطلاعات خصوصی بین مدیریت و تحلیل‌گران متداول و شایع بوده و هر دو طرف، آن را به عنوان ارتقای فرآیندهای ارتباطی همراه با کاهش عدم تقارن اطلاعاتی در نظر می‌گیرند. بارکر (۱۹۹۸) دریافت که تحلیل‌گران خود را دارای ارزش افزوده، از طریق مهارت تفسیر، تلقی می‌نمایند. در نتیجه، ارتباط بین مدیریت و تحلیل‌گران مالی، برای کل فرآیندهای اطلاعاتی در بازار سرمایه سودمند می‌باشد. هیلی و پالپو (۲۰۰۱) این بحث را مطرح نمودند که این تقاضا برای تحلیل‌گران مالی وجود دارد که در فرآیند تولید اطلاعات خصوصی مشارکت داشته باشند. بیش از سه دهه از مقاله آرنولد و مویزر (۱۹۸۴) در خصوص تحلیل جامع فرآیند ارتباطات شرکتی از منظر استفاده‌کنندگان می‌گذرد. از آن زمان تا کنون، تغییرات زیادی به

وقوع پیوسته و شرایط ارتباطات شرکتی را به طور کامل دگرگون ساخته است. جهانی سازی افزایش یافته و توجه زیادی به جهان شرکت‌ها معطوف شده است. در دهه گذشته همچنین شاهد افزایش مالکیت سهام در بین عموم مردم، هم از طریق پس اندازهای بازنشستگی و هم پس اندازهای عمومی، بوده ایم که منجر به گسترش دامنه افراد سرمایه گذار، چه مستقیم و چه غیرمستقیم، در بازار سرمایه شده است. این امر منجر به گسترده تر شدن مخاطبان و در نتیجه تقاضای بیشتر برای افشای اطلاعات شرکتی شده است (Ihator, 2004). در نتیجه شرکت‌ها با تصدیق اهمیت برقراری روابط مناسب با مالکان فعلی و بالقوه، سرمایه گذاری سنگینی در نظام‌های روابط خود با سرمایه گذاران نموده‌اند (ICCO, 1999). بر این اساس گوودمن (۲۰۰۶) تاکید دارد که فرصت شرکت‌ها برای موفقیت، بستگی به سرعت آن‌ها در پذیرش ابزارها و فناوری‌های جدید ارتباطی دارد. ابزارهای الکترونیکی ارتباطی جدید، منجر به افزایش قابلیت دسترسی به اطلاعات شده و می‌تواند تناوب ارتباطات بین مدیریت و تحلیل گران مالی را تغییر دهند.

امروزه شرکت‌ها بیش از هر زمان دیگری، در فعالیت‌های ارتباطی خود با بازار سرمایه، سرمایه گذاری نموده‌اند. ونورکیوم و آرتس (۲۰۰۸) از ارتباطات شرکتی به عنوان نقطه عطف راهبردهای عملیاتی شرکت‌ها یاد نمودند و گوودمن (۲۰۰۶) آن را به عنوان بنیانی برای موفقیت شرکت ذکر می‌کند. ارتباطات شرکتی، نه تنها برای موفقیت شرکت ضروری می‌باشند، بلکه مهم‌ترین مساله کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و در نتیجه حفظ تسهیم بهینه منابع از این طریق می‌باشد (Yang et al, 2008). این عقیده بر پایه این تصور تئوریک استوار است که افزایش افشای شرکت، منجر به کاهش ریسک برآوردی و هزینه معاملات (Diamond & Verrecchia, 1991)، کاهش هزینه سرمایه هم از طریق حقوق مالکانه (Botosan & Plumlee, 2002) و هم از طریق بدهی (Sengupta, 1998)، کاهش شکاف قیمت پیشنهادی خرید و فروش (Petersen & Plenborg, 2003) و افزایش نقدشوندگی سهام (Healy et al. 1999) می‌گردد. همگی این موارد در مجموع منجر به افزایش کارایی تسهیم منابع می‌گردند. بر این اساس ارتباط بین مدیران و بازیگران بازار سرمایه، که استفاده کنندگان حرفه‌ای اطلاعات شرکت می‌باشند، برای تسهیم بهینه منابع ضروری است. بر این اساس گزارشگری شرکتی در چارچوب گسترده ارتباطات شرکتی قابل تحلیل است و اهمیت آن مشخص می‌شود. گزارشگری شرکتی در شرایط فعلی بر

فراهم کنندگان سرمایه شامل سهامداران، اعتباردهندگان و سایر بستانکاران تمرکز نموده و در نتیجه بیشتر با گزارشگری مالی مرتبط می‌باشد. و شاید به همین دلیل در تشخیص حقیقت گسترش مخاطبان ذینفع، با شکست مواجه شده است. هرگونه توسعه و پیشرفتی در گزارشگری شرکتی باید به گونه‌ای طراحی شود که برآورده‌سازی نیازهای گروه‌های گسترده ذینفعان را مد نظر قرار دهد (FEE, 2015). جامعه شرکت‌ها را مجبور ساخته است که عملکرد خود را فراتر از توجه صرف به سرمایه و سود مورد ارزیابی قرار دهند. در حالی که مخاطبان گزارشگری شرکتی در حال گسترش با اهمیت می‌باشند، به احتمال بیشتری به تداوم رشد، تغییر و تنوع خود در آینده ادامه خواهند داد. برای برآورده ساختن تغییرات مورد نیاز مخاطبان گسترش‌یافته و پویاتر، ارزیابی آن‌که کدام روندهای توسعه‌ای در گزارشگری شرکتی می‌تواند منجر به فراهم ساختن اطلاعات مفیدتر برای آن‌ها گردد ضروری می‌باشد.

پیشینه پژوهش

لئوز (۲۰۱۰) با بررسی رویکردهای مختلف برای مقررات‌گذاری گزارشگری شرکتی، بیان می‌دارد تفاوت‌های در تنظیم‌گری و مقررات‌گذاری گزارشگری شرکتی، تحت تأثیر تفاوت‌های نهادی و نظارتی کشورها است. بر اساس یافته‌های حاصل از این پژوهش، علیرغم تلاش برای هماهنگ‌سازی استانداردهای گزارشگری شرکتی، بعید است همگرایی در سطح جهانی محقق گردد. اریکسن و همکاران (۲۰۱۱) به تجزیه و تحلیل استراتژی‌های گزارشگری شرکتی با اتکا بر تئوری‌های ارتباطی پرداختند. نویسندگان بیان می‌دارند اصلاحات نظارتی در ایالات متحده، نظیر قانون افشای منصفانه و یا قانون ساربنز آکسلی بر اهمیت گزارش به موقع و شفاف شرکت‌ها تأکید می‌کنند. در این میان نظریه‌های ارتباطات می‌تواند اطلاعات مفیدی در اختیار ذینفعان قرار دهد. نویسندگان با خلاصه‌سازی گونه‌شناسی بازسازی تصویر بر مبنای نظریه بنویت، پیشنهاداتی برای استفاده بالقوه از آن در تجزیه و تحلیل استراتژی‌های ارتباطی مدیریت در گزارشگری مالی ارائه می‌دهند.

فیشر و نیلر (۲۰۱۶) به بررسی شکاف انتظارات موجود بین فعالان حرفه حسابداری و سایر ذینفعان در خصوص گزارشگری شرکتی در اینترنت پرداختند. نتایج این پژوهش نشانگر شکاف انتظارات بین انتظارات حسابرسان و سایر ذینفعان در خصوص نقش و مسئولیت

حسابرسان در گزارشگری شرکتی اینترنتی بوده و استانداردهای ناقص و انتظارات غیرمنطقی از مهم‌ترین مؤلفه‌های این شکاف انتظارات است. این پژوهش بیان می‌دارد که انتشار بیانیه‌های راهنمای مناسب، می‌تواند به کاهش این شکاف انتظارات کمک کند. نتایج این پژوهش دارای پیشنهادهای جهت سیاست‌گذاری در این حوزه است. هالر و همکاران (۲۰۱۷) با تکیه بر این نظریه که ارتباط کارا و اثر بخش در زبان، نیازمند استفاده از واژگان و مفاهیم با معنای مشترک و دقیق است، به تجزیه و تحلیل اطلاعات غیرمالی، که بر مبنای رویه‌های اخیر اتحادیه اروپا به عنوان یک بخش ضروری گزارشگری شرکتی تبدیل شده است، پرداختند. شواهد بدست آمده از این پژوهش نشان می‌دهد که تا کنون، نه یک درک مشترک و نه یک تعریف پذیرفته شده عمومی از این اصطلاح وجود نداشته است. الحیثیت و الحیثیت (۲۰۱۷) به بررسی تأثیر پدیده کلان داده بر گزارشگری شرکتی پرداختند. شواهد حاصل از این پژوهش نشان داد که سه حوزه عمده توانایی توضیح در خصوص رابطه کلان داده و گزارشگری شرکتی را دارند: (۱) وضعیت ذهنی کلان داده و گزارشگری شرکتی، (۲) نقش حسابداران در آینده کلان داده و (۳) فرصت‌ها و ریسک‌های کلان داده. در مجموع تفسیر نتایج پژوهش بیانگر آن است که داده‌های بزرگ نقش با اهمیتی در آینده صورت‌های مالی ایفا خواهند کرد. همچنین در این زمینه پارادوکس‌های فناوری وجود دارد که وضعیت رابطه گزارشگری شرکتی و کلان داده را متاثر می‌سازد. روپلی و همکاران (۲۰۱۷) سیر تحول گزارشگری شرکتی، از گزارشگری مستقل مسئولیت‌های اجتماعی تا گزارشگری یکپارچه را مورد بررسی قرار دادند. آن‌ها بیان داشتند که هم گزارشگری مالی و هم گزارشگری مسئولیت‌های اجتماعی هر دو با محدودیت‌های جهانی مواجه هستند. هامفرلی و همکاران (۲۰۱۷) به نظریه‌پردازی مجدد درباره پیکربندی زمینه‌های سازمانی گزارشگری شرکتی پس از ظهور شورای بین‌المللی گزارشگری یکپارچه (IIRC) اقدام کردند این پژوهش نشان می‌دهد چشم‌انداز IIRC برای موفقیت در پیکربندی مجدد زمینه گزارشگری شرکتی، به توانایی آن در ارتباط با جریان اصلی سرمایه‌گذاری بستگی دارد. این امر اهمیت ارتباطات بین سازمانی و بازیگران میدانی را نشان می‌دهد. یونرمن و همکاران (۲۰۱۸) به بررسی حسابداری اثرات جانبی (عوامل خارجی) و اثر آن بر گزارشگری شرکتی پرداختند. این آثار شامل اثرات اقتصادی، اجتماعی و یا زیست‌محیطی ناشی از فعالیت‌های یک واحد تجاری است که حداقل در کوتاه‌مدت بر دیگران اثرگذار است. این عوامل خارج

از حوزه گزارشگری قرار داشته است. این پژوهش نشان می‌دهد که چالش اصلی در استفاده از چنین اطلاعاتی، دشواری ذاتی کمی‌سازی اطلاعات اثرات جانبی است. این پژوهش حاوی پیشنهادهایی در خصوص راهکارهای درونی‌سازی اثرات جانبی و انعکاس بیشتر آن در گزارشگری مالی است. افیموا و رزنوا (۲۰۱۸) به بررسی توسعه گزارشگری شرکتی در عصر اقتصاد دیجیتال پرداختند. این پژوهش به بررسی اثر داده و فناوری بر توسعه گزارشگری (اعم از جمع‌آوری داده، تحلیل، تفسیر و استفاده از داده در تهیه و افشای گزارش‌های مالی و غیرمالی) پرداخته است. پژوهش نشان می‌دهد چگونه داده و فناوری می‌تواند به طور بالقوه موجب تغییر فرآیند گزارشگری مالی جهت مؤثرتر شدن آن و در نتیجه ایجاد شفافیت بیشتر برای فراهم‌کنندگان سرمایه گردد. ژوال (۲۰۱۸) به بررسی روند و ابعاد تحول گزارشگری شرکتی از اعداد به روایت پرداخته است. این پژوهش با بررسی روند گذار از اعداد به روایت و نقش الزامات و یا اقدامات داوطلبانه، نشان می‌دهد یکی از چالش‌های اصلی پیش روی گزارشگری شرکتی، ایجاد تعادل بین اعداد و روایت است. لومباردی و سکوندو (۲۰۲۰) به بررسی تحول دیجیتالی گزارشگری شرکتی اقدام نمودند. این پژوهشگران با بکارگیری روش مرور سیستماتیک ادبیات، به بررسی رابطه بین فناوری‌های هوشمند و دیجیتال و فرآیندهای گزارشگری سازمان‌ها پرداختند. این مقاله با تجزیه و تحلیل انواع گزارش‌ها سازمان‌ها، تأثیر داده‌ها و فناوری دیجیتال بر فرآیند گزارش شرکتی را بررسی نموده است. نتایج مرور سیستماتیک ادبیات پژوهشی دو دهه اخیر نشانگر چند جریان اصلی نوظهور در خصوص تحول دیجیتالی گزارشگری شرکتی است که عبارتند از: ۱) فناوری دیجیتال برای مدیریت اطلاعات شرکتی و فرآیندهای تصمیم‌گیری، ۲) فناوری دیجیتال به عنوان ابزاری برای مشارکت ذینفعان و رویه‌های گزارشگری پایداری و ۳) فناوری دیجیتال به عنوان راهکاری برای پرداختن به مسائل مدیریت سود، مسئولیت اجتماعی شرکت، پاسخگویی و شفافیت. رباتون و همکاران (۲۰۲۱) دیجیتالی‌سازی گزارشگری شرکتی و مسائل مرتبط با آن را مورد بررسی قرار دادند. آن‌ها بیان داشتند برای تسهیل گزارش دیجیتالی شرکت‌ها و توانمندسازی رایانه‌ها برای "خواندن" اطلاعات حسابداری، تنظیم‌کنندگان استاندارد باید طبقه‌بندی را برای اختصاص "فراداده" متنی ایجاد کنند که افشای ناشی از مفاهیم، استانداردها و شیوه‌های حسابداری را کدگذاری می‌کند. اما دیجیتالی‌سازی شدن مشکلاتی را به

گزارشگری شرکتی تحمیل می‌کند. نتایج این پژوهش نشانگر تاثیرات مهم دیجیتال‌سازی بر مباحث کلیدی حسابداری و گزارشگری است. لگنچو و همکاران (۲۰۲۱) به بررسی مسائل پیش رو در دوره گذار تحول گزارشگری شرکتی پرداختند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد تحول گزارشگری شرکتی در دوره گذار قرار دارد. پژوهشگران بیان می‌دارند که طی دوره گذار تحول گزارشگری شرکتی، نیازمند توجه به مشکلات مفهومی، روش‌شناسی و سازمانی به صورت توأمان است. دیویلز و دیمس (۲۰۲۳) به بررسی تأثیر تشکیل هیأت استانداردهای حسابداری پایداری بر گزارشگری یکپارچه پرداختند. آن‌ها بیان می‌دارند که فشارهای سرمایه‌گذاران ممکن است منجر به ترجیح افشای گزارشگری پایداری با جزئیات بیشتر نسبت به رویکرد کل‌نگر گزارشگری یکپارچه گردد. با این وجود، گزارشگری یکپارچه به دلیل همسویی با تحولات شیوه‌های حسابداری مدیریت و سایر اشکال داوطلبانه گزارشگری پایداری، می‌تواند به رشد خود در آینده ادامه دهد. استولوم و پاگام (۲۰۲۳) عوامل مؤثر بر احتمال همگرایی در گزارشگری پایداری را مورد بررسی قرار دادند. آن‌ها ۴ عامل اصلی دارای تأثیر منفی بر همگرایی را شامل ناهمگونی مفاهیم و تعاریف پایداری، تعدد سازمان‌های مدعی مشروعیت در گزارشگری پایداری، تنوع الزامات گزارشگری در نهادهای تنظیم‌گر اصلی و تنوع اهداف سازمان‌های استانداردگذار را برشمرده و احتمال همگرایی را حداقل در کوتاه‌مدت محدود می‌دانند. پیزی و همکاران (۲۰۲۳) به تجزیه و تحلیل عوامل مؤثر بر پذیرش دو چارچوب مهم تحول در گزارشگری شرکتی پرداختند. آن‌ها نشان دادند که پذیرش استانداردهای SASB عمدتاً تحت تأثیر عوامل مرتبط با پویایی مالی و پذیرش استانداردهای GRI تحت تأثیر وجود مکانیسم‌های حاکمیت شرکتی الهام گرفته از اصول پایداری و اخلاقی است. کومو و همکاران (۲۰۲۴) با استفاده از نمونه بزرگی از شرکتهای غیرمالی اتحادیه اروپا نشان دادند که دستورالعمل گزارشگری غیرمالی اتحادیه اروپا منجر به افزایش شفافیت گزارشگری مسئولیت اجتماعی شده است. نتایج پژوهش از رویکرد اجباری سازی تغییرات در گزارشگری حمایت می‌کند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش اجرایی آمیخته محسوب می‌گردد. بر این اساس پژوهش در دو مرحله اصلی صورت پذیرفته است که هر یک دارای مراحل زیرمجموعه‌ای می‌باشند. مرحله نخست معطوف به تدوین سناریوها می‌باشد که از

مدل شوارتز در این زمینه بهره گرفته شده است. مرحله دوم نیز به ارزیابی گزینه‌های سیاست‌گذاری با رویکرد برنامه‌ریزی پابرجا پرداخته است. در ادامه توضیح مختصری از این دو مرحله ارائه می‌شود.

مرحله اول (تدوین سناریوهای آینده گزارشگری شرکتی): در این مرحله برای تدوین سناریوهای آینده گزارشگری شرکتی از مدل سناریونویسی شوارتز استفاده شده است. مطابق با مدل شوارتز (۱۹۹۱)، شناسایی تغییرات آینده و نیروهای پیشران تغییرات شناخته شده گامی ضروری برای تدوین سناریو می‌باشد. بدین ترتیب و با توجه به هدف این پژوهش برای تدوین سناریوهای محتمل آینده گزارشگری شرکتی، در گام نخست پیشران‌های موثر بر آینده گزارشگری شرکتی از طریق مصاحبه با خبرگان و سپس تحلیل دلفی فازی مورد شناسایی و اجماع قرار گرفت. بر اساس مدل شوارتز رتبه‌بندی عوامل و نیروهای پیشران کلیدی بر اساس درجه اهمیت و عدم قطعیت برای تحلیل سناریو ضروری است. بدین ترتیب در گام بعدی به تعیین درجه اهمیت و عدم قطعیت پیشران‌های کلیدی مرحله دوم از منظر خبرگان پرداخته شد. پیشران‌هایی که دارای بیشترین امتیاز ترکیبی اهمیت و عدم قطعیت هستند، برای انجام تحلیل سناریو مد نظر قرار گرفتند. در گام بعد به تحلیل ریخت‌شناسی پیشران‌های اصلی شناسایی شده پرداخته می‌شود. تحلیل ریخت‌شناسی به تعیین حالت‌های مختلفی می‌پردازد که هر یک از مولفه‌ها (پیشران‌ها) می‌توانند داشته باشند. به عبارت دیگر در این گام، حالت‌های ممکن هر یک از پیشران‌های اصلی شناسایی شده در مرحله قبل، در پنل خبرگان مورد بررسی قرار می‌گیرد تا در قالب عبارات کلومی مشخص شود. پس از تعیین حالت‌های احتمالی هر یک از پیشران‌ها به طریق شرح داده شده، جایگشت‌های مختلف حاصل از حالت‌های مختلف، به عنوان سناریوهای گزارشگری شرکتی تعیین می‌گردند.

در این مرحله به منظور شناسایی پیشران‌های موثر بر آینده گزارشگری شرکتی از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته مطابق با روش کوال و برینکمن (۲۰۰۹) و جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها حاصل از مصاحبه نیز روش تحلیل تماتیک به کار گرفته شد. به منظور ارزیابی بخش کیفی از روش‌های متناسب با این نوع پژوهش مطابق رویکرد کرسول (۲۰۰۸) بهره گرفته شده است. در گام دوم و به منظور ایجاد اجماع در خصوص پیشران‌های شناسایی شده از تحلیل

دلفی فازی استفاده شد. به منظور گردآوری داده‌های پژوهش در این مرحله از پرسشنامه، و برای تحلیل داده‌ها از روش دلفی فازی با اعداد مثلثی استفاده شده است. (چنگ و لین، ۲۰۰۲). در ادامه برای سنجش سطح اهمیت و عدم قطعیت، پرسشنامه‌ای شامل فهرست پیشران‌های مورد اجماع موثر بر آینده گزارشگری شرکتی در اختیار خبرگان مشارکت‌کننده در مراحل قبلی پژوهش قرار گرفت. در این پرسشنامه در خصوص هر پیشران میزان اهمیت و عدم قطعیت پیشران در آینده مورد پرسش قرار گرفته و از خبرگان در خواست شد تا امتیازی بین صفر تا ۱۰ به هر پیشران داده شود. بر این اساس در خصوص سطح اهمیت امتیاز بالاتر به معنای بیشتر بودن اهمیت پیشران در شکل‌گیری آینده گزارشگری شرکتی از نظر خبرگان و در خصوص عدم قطعیت به معنای غیرقابل پیش‌بینی بودن وضعیت آینده آن پیشران می‌باشد.

مرحله دوم (ارزیابی گزینه‌های سیاستگذاری): برای ارزیابی گزینه‌های سیاستگذاری، در وهله نخست با روش پنل خبرگان، مسائل حوزه سیاستگذاری در گزارشگری شرکتی احصا گردیده و گزینه‌های اقدام در هر موضوع توسعه یافت. سپس ارزیابی گزینه‌های سیاست‌گذاری مبتنی بر نظرخواهی از خبرگان با ابزار پرسشنامه صورت پذیرفته است. نتایج حاصل از تحلیل پرسشنامه با استفاده از نرم‌افزار متلب و توسعه یک سیستم استنتاج فازی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در این پرسشنامه، پس از تشریح داستان هر سناریو، خبرگان ارزیابی خود از مناسب بودن گزینه اقدام در آن سناریو را در قالب یک طیف لیکرت پنج‌تایی به صورت "خیلی خوب / خوب / متوسط / بد / خیلی بد" تبیین کرده‌اند.

جامعه مورد مطالعه متشکل از خبرگان هر یک از گروه‌های مختلف ذینفع در فرآیند گزارشگری شرکتی شامل مدیران، حساب‌برسان، نمایندگان مراجع نظارتی و استانداردگذار، سرمایه‌گذاران، تحلیل‌گران و اساتید دانشگاهی می‌باشد. با توجه به چندمرحله‌ای بودن فرآیند پژوهش، ابزار گردآوری، روش تحلیل داده و نمونه آماری به شرح جدول شماره ۱ خلاصه می‌شود:

جدول ۱: روش گردآوری، تحلیل و نمونه‌گیری در هر یک از مراحل پژوهش

هدف	ابزار گردآوری داده	روش تحلیل داده‌ها	نمونه آماری	روش نمونه‌گیری
شناسایی پیشران‌ها	مصاحبه	تحلیل تماتیک	۱۷ نفر از خبرگان	هدفمند (گلوله برفی)
اجماع پیشران‌ها	پرسشنامه	دلفی فازی	۳۵ نفر از خبرگان	هدفمند (نمونه‌گیری نظری)
تعیین اهمیت و عدم قطعیت	پرسشنامه	-	۱۸ نفر از خبرگان	هدفمند (نمونه‌گیری نظری)
احصای مسائل سیاستگذاری و توسعه گزینه‌های اقدام	پنل خبرگان	تحلیل تماتیک	۵ نفر از خبرگان	هدفمند (نمونه‌گیری نظری)
ارزیابی گزینه‌های سیاستگذاری	پرسشنامه	برنامه‌ریزی پابرجا	۱۵ نفر از خبرگان	هدفمند (نمونه‌گیری نظری)

در مرحله مصاحبه و مطابق با اکثر پژوهش‌های کیفی، نمونه به صورت هدفمند و با استفاده از روش نمونه‌گیری گلوله برفی یا زنجیره‌ای انتخاب شده است. این فرآیند تا دست‌یابی به اشباع نظری در خصوص پیشران‌های موثر بر آینده گزارشگری شرکتی ادامه یافته است. برای توزیع پرسشنامه در سایر مراحل پژوهش از روش نمونه‌گیری نظری استفاده شده است. هدف از این نوع راهبرد نمونه‌گیری هدفمند، انتخاب گروه‌ها و اشخاصی است که شمول آن‌ها به محقق در توسعه و ایجاد نظریه کمک می‌کند. بنابراین اعضای گروه خبرگان با رعایت سه ویژگی حضور "نمایندگان گروه‌های متخصص"، "آگاهی عمیق در موضوع پژوهش" و "وسعت نظر و آگاهی" به صورت هدفمند انتخاب شده‌اند. اطلاعات جمعیت‌شناختی خبرگان به شرح جدول شماره ۲ قابل ارائه است:

جدول ۲: اطلاعات جمعیت‌شناختی خبرگان پژوهش

نام مرحله	جنسیت		تحصیلات			سابقه کاری	
	مرد	زن	کارشناسی ارشد	دکتری	۱۰ تا ۵	۱۵ تا ۱۰	بیشتر از ۲۰
مصاحبه شناسایی پیشران‌ها	۱۶	۱	۱	۱۶	۱	۶	۱
پرسشنامه دلفی فازی	۳۱	۴	۶	۲۹	۳	۸	۵
پرسشنامه اهمیت و عدم قطعیت	۱۶	۲	۳	۱۵	۲	۵	۱
پنل خبرگان	۵	-	-	۵	-	۱	۱
پرسشنامه ارزیابی گزینه‌های سیاستگذاری	۱۴	۱	۱	۱۴	۱	۴	۱

یافته‌های پژوهش

همانگونه که توضیح داده شد این پژوهش از دو مرحله "تدوین سناریوهای آینده گزارشگری شرکتی" و "ارزیابی گزینه‌های سیاستگذاری" تشکیل شده است. یافته‌های پژوهش به تفکیک هر یک از این مراحل در ادامه ارائه می‌گردد. شایان ذکر است از آنجا که تمرکز اصلی این پژوهش بر ارزیابی گزینه‌های سیاستگذاری می‌باشد، نتایج سایر مراحل به صورت خلاصه ارائه می‌گردد.

مرحله اول: تدوین سناریوهای آینده گزارشگری شرکتی

در مرحله مصاحبه اکتشافی با خبرگان در مجموع ۳۷ پیشران کلان موثر بر گزارشگری شرکتی احصا گردید و برای ایجاد اجماع بین خبرگان، پس از دو مرحله اجرای دلفی فازی، در مجموع ۱۸ پیشران مورد تایید و اجماع خبرگان قرار گرفت. پیشران‌های مورد اجماع خبرگان به عنوان مبنای تدوین سناریو بر مبنای مدل شوارتز (۱۹۹۱) مد نظر قرار گرفتند. بدین منظور پرسشنامه‌ای شامل فهرست ۱۸ پیشران کلیدی موثر بر آینده گزارشگری شرکتی در اختیار ۲۷ نفر از خبرگان مشارکت‌کننده در مراحل قبلی پژوهش قرار گرفت. در این پرسشنامه در خصوص هر پیشران میزان اهمیت و عدم قطعیت پیشران در آینده مورد پرسش قرار گرفته و از خبرگان در خواست شد تا امتیازی بین صفر تا ۱۰ به هر پیشران داده شود. بر این اساس در خصوص سطح اهمیت امتیاز بالاتر به معنای بیشتر بودن اهمیت پیشران در شکل‌گیری آینده گزارشگری شرکتی از نظر خبرگان و در خصوص عدم قطعیت به معنای غیرقابل پیش‌بینی بودن وضعیت آینده آن پیشران می‌باشد. از ۲۷ پرسشنامه توزیع شده، پاسخ ۲۰ پرسشنامه دریافت گردید که نشانگر نرخ پاسخ ۷۴ درصدی می‌باشد. نتایج حاصل از میانگین امتیازات خبرگان به شرح جدول شماره ۳ ارائه می‌گردد:

جدول ۳: سطح اهمیت و عدم قطعیت پیشران‌های موثر بر آینده گزارشگری شرکتی

ردیف	عنوان پیشران	سطح اهمیت	سطح عدم قطعیت
۱	افزایش پیوند با اقتصاد جهانی	۸,۸	۹,۵
۲	توسعه شبکه‌های اجتماعی	۸,۱	۲,۶
۳	خصوصی سازی مالکیت	۸,۳	۷,۴
۴	توسعه دموکراسی	۴,۹	۶,۵
۵	افزایش سهامداران خرد	۷	۴
۶	نظام تأمین مالی اعتبارمحور	۸,۲	۷,۲
۷	افزایش نقش آفرینی سازمان‌های مردم‌نهاد	۷,۸	۴
۸	پذیرش مقررات و کنوانسیون‌های بین‌المللی	۴,۱	۷,۵
۹	توسعه بازار سرمایه	۹,۱	۲
۱۰	افزایش رقابت در بازار و کسب و کارها	۸,۱	۲,۳
۱۱	تسهیل در گردش آزاد اطلاعات	۷,۴	۳,۱
۱۲	توسعه کسب و کارهای دانش‌بنیان و استارت‌آپ‌ها	۸,۲	۳
۱۳	مطالبه شفافیت، پاسخ‌خواهی و فشار افکار عمومی	۸,۵	۲
۱۴	افزایش پیشگیری و کشف فساد	۸,۵	۴,۲
۱۵	افزایش سطح کارایی بازار سرمایه	۷,۴	۴,۵
۱۶	افزایش ایفای نقش نهادهای ناظر	۶,۶	۴,۱
۱۷	افزایش سواد و دانش مالی	۸,۱	۴
۱۸	مبارزه با پولشویی	۵,۳	۴

در رویکرد سناریوپردازی عدم قطعیت‌های بحرانی به روش شوارتز، پیشران‌هایی که هم سطح اهمیت و هم عدم قطعیت بالایی دارند برای سناریوپردازی حائز اهمیت هستند. برای این اساس از ۱۸ پیشران جدول شماره ۲، سه پیشران "افزایش پیوند با اقتصاد جهانی"، "خصوصی‌سازی مالکیت" و "نظام تأمین مالی اعتبارمحور"، پیشران‌هایی هستند که به صورت توأمان دارای سطح اهمیت و عدم قطعیت بالاتر از ۵ می‌باشند. بر این اساس سه پیشران یاد شده، مبنای اصلی تدوین سناریوهای متمایز گزارشگری شرکتی قرار گرفته و سایر پیشران‌ها نیز در هر سناریو جهت پربار کردن داستان سناریو مد نظر قرار گرفته‌اند. برای تدوین سناریوهای آینده گزارشگری شرکتی، برای هر یک از سه پیشران دارای عدم قطعیت، دو حالت احتمالی به شرح زیر مد نظر قرار گرفته است:

- «افزایش پیوند با اقتصاد جهانی» در مقابل «عدم افزایش پیوند با اقتصاد جهانی»
- «تأمین مالی اعتبارمحور» در مقابل «تأمین مالی وثیقه‌محور»
- «خصوصی‌سازی مالکیت» در مقابل «عدم خصوصی‌سازی مالکیت»

با توجه به آنکه سه پیشران مبنای طراحی سناریوها قرار گرفته‌اند و هر یک دارای دو حالت مختلف احتمالی می‌باشند، در مجموع ۸ سناریو به شرح نمایه شماره ۱ قابل ارائه می‌باشد:

سناریو ۴	سناریو ۳	سناریو ۲	سناریو ۱
افزایش پیوند با اقتصاد جهانی	افزایش پیوند با اقتصاد جهانی	افزایش پیوند با اقتصاد جهانی	افزایش پیوند با اقتصاد جهانی
تأمین مالی وثیقه‌محور	تأمین مالی وثیقه‌محور	تأمین مالی اعتبارمحور	تأمین مالی اعتبارمحور
خصوصی‌سازی مالکیت	عدم خصوصی‌سازی مالکیت	عدم خصوصی‌سازی مالکیت	خصوصی‌سازی مالکیت
سناریو ۸	سناریو ۷	سناریو ۶	سناریو ۵
عدم افزایش پیوند با اقتصاد جهانی	عدم افزایش پیوند با اقتصاد جهانی	عدم افزایش پیوند با اقتصاد جهانی	عدم افزایش پیوند با اقتصاد جهانی
تأمین مالی وثیقه‌محور	تأمین مالی وثیقه‌محور	تأمین مالی اعتبارمحور	تأمین مالی اعتبارمحور
عدم خصوصی‌سازی مالکیت	خصوصی‌سازی مالکیت	عدم خصوصی‌سازی مالکیت	خصوصی‌سازی مالکیت

نمایه ۱: سناریوهای گزارشگری شرکتی

شایان ذکر است که هر یک از سناریوها درای داستان خاص خود با لحاظ اثر سایر پیشران‌ها می‌باشند که در پرسشنامه‌های ارزیابی گزینه‌های سیاست‌گذاری، به شرح مرحله بعد، داستان هر سناریو روایت شده است.

مرحله دوم: ارزیابی گزینه‌های سیاست‌گذاری

بر اساس ادبیات موجود حوزه گزارشگری شرکتی، برخی از چالش‌های کلیدی و مسائل پیش روی سیاست‌گذار قابل اشاره می‌باشد. در این بخش بار دیگر و با توجه به پیشران‌ها و سناریوهای شناسایی شده در این پژوهش، در یک جلسه پنل خبرگان، با حضور ۵ نفر از متخصصین حوزه گزارشگری شرکتی، این مسائل مرور شده و برخی موضوعات دیگر که ماحصل پیشران‌های شناسایی شده در این پژوهش می‌باشند به این فهرست اضافه گردید. حسب نظر خبرگان، علیرغم اهمیت موضوعات شکلی و مدیریتی، در این پژوهش بر مسائل محتوایی گزارشگری شرکتی تمرکز می‌شود. بر این اساس در نهایت ۵ چالش و مسأله و گزینه‌های اصلی پیش روی سیاست‌گذاران حوزه گزارشگری شرکتی شناسایی شدند که در جدول شماره ۴ خلاصه شده‌اند:

جدول ۴: احصای مسائل سیاست‌گذاری و توسعه گزینه‌های اقدام

شماره ردیف	مسائل سیاست‌گذاری	گزینه‌های اقدام
۱	گروه مخاطبان هدف گزارشگری شرکتی	۱) توسعه گروه مخاطبان هدف گزارشگری شرکتی به سایر ذینفعان ۲) تداوم محدودیت گروه مخاطبان به فراهم‌آوردگان سرمایه
۲	توازن بین منافع عمومی و خصوصی	۱) توازن بین منافع عمومی و خصوصی ۲) تقدم منافع خصوصی شرکت‌ها در افشای اطلاعات
۳	مسأله حسابداری و گزارشگری دارایی‌های نامشهود	۱) تسهیل در شناخت طیف وسیع‌تری از دارایی‌های نامشهود در گزارشگری مالی ۲) تداوم رویکرد سخت‌گیرانه فعلی در شناخت دارایی‌های نامشهود
۴	پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی	۱) پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی ۲) تداوم استفاده از استانداردهای ملی گزارشگری
۵	توسعه گزارشگری غیرمالی: گزارشگری ریسک، پایداری و ...	۱) تعیین الزامات جدید برای توسعه انواع گزارشگری غیرمالی ۲) عدم تعیین الزامات جدید برای توسعه انواع گزارشگری غیرمالی

پس از تعیین گزینه‌های اقدام سیاست‌گذاری، نوبت به ارزیابی گزینه‌های توسعه‌یافته با رویکرد برنامه‌ریزی پابرجا می‌رسد. انتخاب راهبردهای پابرجا مبتنی بر معیارهایی می‌باشد که پابرجایی راهبرد در وضعیت‌های گوناگون را تضمین می‌کند. در این خصوص معیارهای مختلفی در ادبیات پژوهشی ارائه شده است. در این پژوهش از پنج معیار بیش-بهینه، رضایت مکفی، مجموع مطلوبیت نسبی، کم-بیشینه تأسف مطلق و کم-بیشینه تأسف نسبی برای ارزیابی گزینه‌های سیاست‌گذاری استفاده شده است. بدین منظور پرسشنامه‌ای حاوی تشریح داستان هر سناریو و جدول نظرخواهی از ارزیابی خبرگان از هر گزینه در هر سناریو در اختیار گروه ۱۵ نفره از خبرگان، که در کلیه مراحل پژوهش دارای همکاری بوده و در جریان کل فرآیند اجرای آن بوده‌اند، قرار گرفت و پاسخ ۱۲ پرسشنامه دریافت گردید. با استفاده از اطلاعات به دست آمده از پرسشنامه‌ی سوم، در نهایت ۱۰ پایگاه تشکیل گردید. این پایگاه‌ها که بر اساس میانگین نظرات خبرگان و بر اساس طیف لیکرت ۵تایی در هر اقدام به دست آمده‌اند و نتایج حاصل از تحلیل پرسشنامه با استفاده از نرم‌افزار متلب و توسعه یک سیستم استنتاج فازی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در ادامه نتایج حاصل از هر یک از مراحل فوق تشریح می‌گردد.

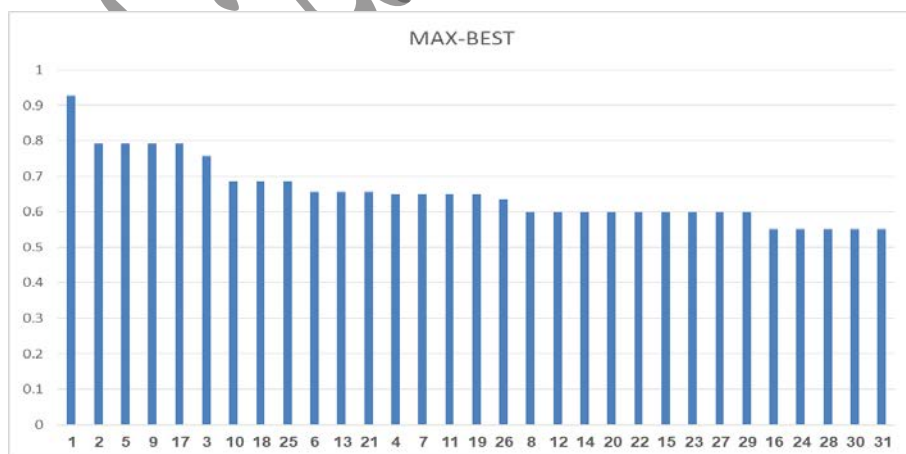
مساله مورد بحث در تحقیق و گام‌های مربوط به اجرای برنامه‌ریزی پابرجا، با بهره‌گیری و تلفیق قابلیت‌های گوناگون نرم‌افزار متلب ایجاد شده است. این مساله با نگارش حدود ۶۰۰ خط کد، ایجاد ۱۰ سیستم استنتاج فازی و بهره‌گیری از توابع ریاضی مربوط به کتابخانه‌های مختلف نرم‌افزار پیاده‌سازی شده است. در این پروژه و با استفاده از زبان برنامه‌نویسی متلب، در مرحله نخست ۱۰ سیستم استنتاج فازی بر اساس ۱۰ پایگاه دانش (حاصله از نظرات خبرگان در پرسشنامه سوم) تشکیل شد و سپس در ادامه، ۵ تحلیل مربوط به معیارهای مختلف پابرجایی (که در بخش قبل مورد اشاره قرار گرفت) بر روی نتایج اعمال گردید. تابع عضویت متغیرهای ورودی از نوع دوزنقه‌ای است و در بازه صفر تا یک تعریف شده‌اند. تعداد تابع عضویت در متغیرهای ورودی نیز دو عدد است که با وضعیت‌های بد و خوب تعریف شده است. همچنین برای متغیرهای خروجی نیز ۵ تابع عضویت از نوع دوزنقه‌ای در نظر گرفته شده است. این توابع با وضعیت‌های خیلی بد، بد، متوسط، خوب و خیلی خوب تعریف شده و بازه تعریف آنها نیز از صفر تا یک می‌باشد. با توجه به تعداد سناریوهای قابل قبول (۸ سناریو)، در هر یک از پایگاه‌های دانش ایجاد شده نیز ۸ قانون وارد شده است.

وزن تمام قوانین به کار رفته در پایگاه‌های دانش یکسان بوده و برابر ۱ در نظر گرفته شده است. همچنین در تعریف توابع عضویت، حرف SB نشان دهنده وضعیت بد، B وضعیت بد، M وضعیت متوسط، G وضعیت خوب و SG وضعیت خیلی خوب برای عامل مورد بررسی می باشد. L و H نیز نشان دهنده ی وضعیت پایین و بالا در مورد عامل‌های وردی (پیشران‌های تعیین کننده سناریوها) می باشند. با توجه به برگزیده شدن ۱۰ اقدام، در مجموع ۳۲ استراتژی سیاست گذاری مختلف از ترکیب این اقدامات به دست آمده است.

با مشخص شدن وضعیت استراتژی و شماره‌های اختصاص داده شده به آن‌ها، نوبت به بررسی پابرجایی استراتژی‌ها خواهد رسید. نتایج حاصل از سیستم استنتاج فازی و پایگاه دانش با استفاده از ۵ معیار مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته‌اند که در ادامه خروجی‌های حاصل از هر یک از این معیارها ارائه می گردد.

❖ معیار اول - بیش بهینه

در این معیار ابتدا در هر سطر (استراتژی) بیشترین امتیاز مشخص می گردد. زمانی که به ازای هر اقدام یا راهکار بیشترین امتیاز مشخص گردید، نهایتاً موردی انتخاب می گردد که در بین بیشترین‌ها، بیشترین باشد. نمایه شماره ۲ نتایج تحلیل داده‌ها با استفاده از این معیار را نشان می دهد.

نمایه ۲: نتایج خروجی تحلیل با معیار بهترین بیشینه

با استفاده از این معیار، استراتژی سیاست گذاری شماره ۱ بیشترین مقدار بیشینه‌ها را دارا خواهد بود. گزینه‌های سیاست گذاری شماره ۲ و ۵ نیز در رتبه‌های بعدی عملکرد قرار دارند. گزینه منتخب در این معیار اگرچه دارای بیشترین مطلوبیت است، اما می‌تواند دارای ریسک بالایی نیز باشد چرا که ممکن است نتایج آن در برخی سناریوها مناسب نباشد. در مجموع با توجه به این معیار، انتخاب گزینه سیاست گذاری شماره ۱ (افزایش گروه مخاطبان هدف، اولویت‌دهی بیشتر به منافع عمومی، شناخت بیشتر دارایی‌های نامشهود، حرکت به سمت پذیرش استانداردهای بین‌المللی و توسعه انواع گزارشگری غیرمالی با الزامات جدید) پیشنهاد می‌گردد.

❖ معیار دوم - رضایت مکفی

در این معیار نخست یک سطح کف مطلوبیت در نظر گرفته می‌شود. بر این اساس مقدار ۰,۱۳۳ به عنوان سطح کف مطلوبیت در نظر گرفته شده است. سپس در هر سطر تعداد مواردی که مساوی یا کمتر از این کف مطلوبیت ۰,۱۳۳ هستند شناسایی شدند و در نهایت سطری انتخاب شد که کمترین تعداد را داشته باشد. علت انتخاب ۰,۱۳۳ به عنوان کف مطلوبیت در این معیار، مرزی بودن این عدد است. نمایه شماره ۳ نتایج تحلیل داده‌ها با استفاده از این معیار را نشان می‌دهد.

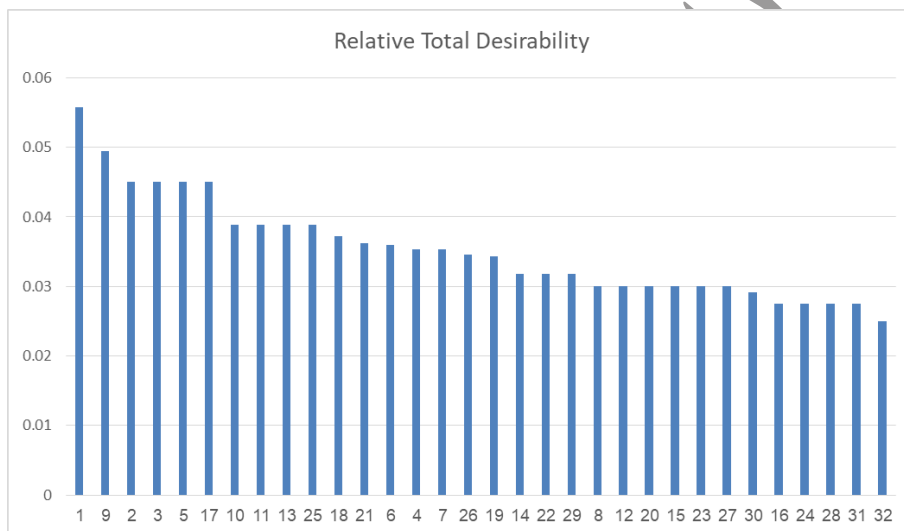

نمایه ۳: نتایج خروجی تحلیل با معیار رضایت مکفی

با استفاده از کف مطلوبیت ۰,۱۳۳، گزینه سیاست گذاری شماره ۱ در تمامی حالات در محدوده قابل قبول قرار داشته و در هیچ سناریویی از حالت مطلوبیت خارج نمی‌شود. نزدیک‌ترین گزینه به گزینه شماره ۱، گزینه سیاست گذاری شماره ۹ است.

❖ معیار سوم- مجموع مطلوبیت نسبی

نمایه شماره ۴ نتایج تحلیل داده‌ها با استفاده از معیار مجموع مطلوبیت نسبی را نشان می‌دهد.

نمایه ۴: نتایج خروجی تحلیل با معیار مجموع مطلوبیت نسبی

همانگونه که مشاهده می‌شود، گزینه سیاست گذاری شماره ۱ بر اساس این معیار بهترین عملکرد را از خود نشان می‌دهد. گزینه سیاست گذاری شماره ۹ و پس از آن نیز گزینه‌های ۲، ۳، ۵ و ۱۷ در اولویت‌های بعدی قرار دارند.

❖ معیار چهارم- کم-بیشینه تأسف مطلق

نمایه شماره ۵ نتایج تحلیل داده‌ها با استفاده از معیار کم-بیشینه تأسف مطلق را نشان می‌دهد.

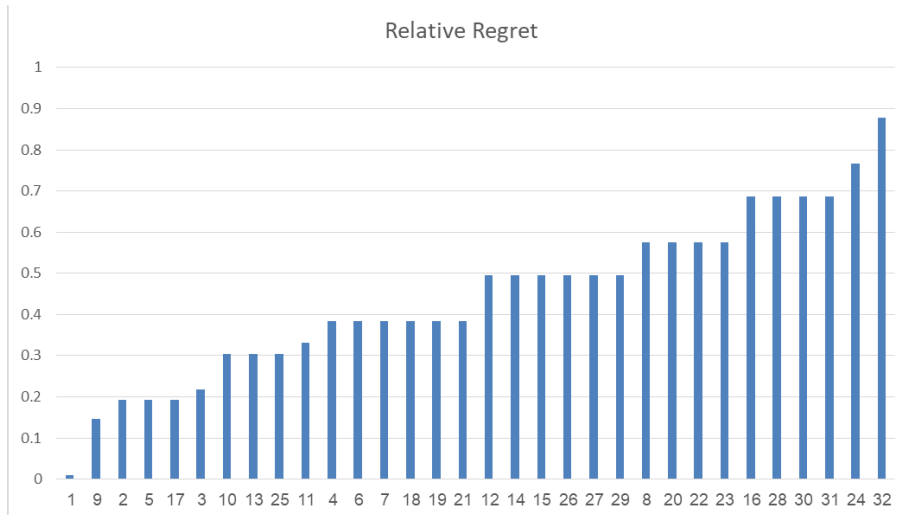

نمایه ۵: نتایج خروجی تحلیل با معیار کم بیشینه تأسف مطلق

بر اساس این نتایج بدست آمده، مشاهده می گردد که گزینه سیاست گذاری شماره ۱ بهترین عملکرد (کمترین تأسف) را خواهد داشت. پس از آن نیز گزینه شماره ۹ قرار دارد. این امر بیانگر آن است که گزینه سیاست گذاری شماره نه تنها دارای بیشترین مطلوبیت، مطابق با معیار اول است، بلکه به دلیل عملکرد مناسب در تمامی سناریوهای ممکن، دارای کمترین تأسف مطلق نیز بوده و چه با رویکرد جسورانه و پرریسک و چه با رویکرد محافظه کارانه، بهترین گزینه برای سیاست گذاری گزارشگری شرکتی است.

❖ معیار پنجم - کم-بیشینه تأسف نسبی

نمایه شماره ۶ نتایج تحلیل داده‌ها با استفاده از معیار کم-بیشینه تأسف نسبی را نشان می دهد.

نمایه ۶: نتایج خروجی تحلیل با معیار کم بیشینه تأسف نسبی

همانگونه که مشاهده می‌شود گزینه سیاست‌گذاری شماره ۱ دارای کمترین میزان تأسف (نسبی) و در حقیقت دارای بهترین عملکرد است. پس از آن نیز گزینه سیاست‌گذاری شماره ۹ قرار دارد. نتایج بدست آمده از تحلیل بر مبنای این معیار نیز مشابه با معیار تأسف مطلق است. در مجموع با توجه تحلیل نتایج ارزیابی گزینه‌های سیاست‌گذاری بر مبنای معیارهای پابرجایی (ریاست پلنینگ)، گزینه‌های سیاست‌گذاری شماره ۱ و شماره ۹ دارای اولویت بوده و عملکرد بهتری نسبت به سایر گزینه‌ها دارند. بر این اساس بهترین گزینه‌های سیاست‌گذاری به شرح زیر قابل ارائه است:

- **اولویت اول (گزینه سیاست‌گذاری شماره ۱):** افزایش گروه مخاطبان هدف، اولویت‌دهی بیشتر به منافع عمومی، شناخت بیشتر دارایی‌های نامشهود، حرکت به سمت پذیرش استانداردهای بین‌المللی، توسعه انواع گزارشگری غیرمالی با الزامات جدید
- **اولویت دوم (گزینه سیاست‌گذاری شماره ۹):** افزایش گروه مخاطبان هدف، اولویت‌دهی بیشتر به منافع خصوصی، شناخت بیشتر دارایی‌های نامشهود، حرکت به سمت پذیرش استانداردهای بین‌المللی، توسعه انواع گزارشگری غیرمالی با الزامات جدید

بحث و نتیجه‌گیری

گزارشگری شرکتی به عنوان سازوکار اصلی انتقال اطلاعات به استفاده‌کنندگان، به کلیه مسیرهای ارتباطی بین شرکت‌ها و ذینفعان اطلاق می‌گردد. گزارشگری شرکتی سهم با اهمیتی در درک ما از ارزش آفرینی کسب و کارها دارد لیکن به دلیل چالش‌ها و تغییرات مستمر در محیط کسب و کارها، تردیدهای عمده‌ای در خصوص تأمین نیازهای ذینفعان از طرف نظام گزارشگری شرکتی وجود دارد. همانگونه که مشاهده گردید، این پژوهش در چند مرحله مختلف صورت پذیرفته و هر یک از مراحل پژوهش دارای دستاوردهای قابل تحلیل می‌باشد.

در مرحله نخست پیشران‌های موثر بر آینده گزارشگری شرکتی از طریق مصاحبه با خبرگان و تحلیل دلفی فازی مورد شناسایی قرار گرفت. پیشران‌های اقتصادی مورد نظر خبرگان، اغلب تقویت‌کننده انگیزه شرکت‌ها و کسب و کارها به منظور بهبود مکانیزم‌های گزارشگری شرکتی و ارتقای سطح کیفی آن می‌باشند. این پیشران‌ها می‌توانند با تغییر در ساختارهای تأمین مالی، تقاضای اطلاعاتی متفاوتی را نسبت به شرایط فعلی ایجاد نموده و منجر به تغییر رفتار گزارشگری شرکت‌ها و ایجاد الزامات جدید در این خصوص گردند. پیشران‌های حقوقی - سیاسی مورد اجماع خبرگان، زمینه‌ها و زیرساخت‌هایی را فراهم می‌سازند که سبب افزایش اهمیت گزارشگری شرکتی و نقش آن در فرآیندهای سیاسی و تصمیم‌گیری می‌گردد. همچنین پیشران‌های حوزه اجتماعی - فرهنگی بیانگر نیروهایی است که منجر به گسترش دایره ذینفعان و افزایش علاقه سایر گروه‌ها به مسائل شرکتی و در نتیجه نیاز به گزارشگری جامع‌تر و چندوجهی‌تر می‌گردد. این نیروها تقاضای اطلاعاتی خاصی را ایجاد نموده و سبب ارتقای سطح پاسخگویی می‌گردند. پیشران‌های حوزه فناوری، اغلب منجر به ایجاد پلتفرم‌های جدید گزارشگری، تغییر در مکانیزم‌ها و تسهیل در مسیرهای ارتباطی می‌گردند و می‌توانند راه‌حل‌های خلاقانه‌ای برای تأمین نیازهای اطلاعاتی فزاینده گروه‌های مختلف ذینفع فراهم سازند. در نهایت پیشران‌های حوزه کسب و کار، بیانگر تغییر اساسی در فاکتورهای اساسی ارزش آفرینی گردیده و این امر بیانگر ضرورت تغییر در محورهای تمرکز گزارشگری سنتی مالی می‌باشد.

در این پژوهش از مدل شوارتز جهت طراحی سناریوها استفاده گردید. بدین منظور پس از شناسایی و تشخیص موضوع، شناسایی نیروها و عوامل کلیدی و تهیه فهرست نیروهای پیشران به شرح فوق، اهمیت و عدم قطعیت پیشران‌های کلیدی مورد سنجش قرار گرفت. نتایج این تحلیل نشان داد ۳ پیشران ورود به عرصه اقتصادی جهانی، رفع تحریم‌ها و گسترش پیوند با سرمایه‌گذاران خارجی، خصوصی‌سازی مالکیت، تغییر نظام تأمین مالی وثیقه محور به اعتبار محور دارای بالاترین سطح اهمیت و عدم قطعیت توأمان می‌باشند. پس از تعیین ۳ پیشران فوق به عنوان مبنای تدوین

سناریوها، حالت‌های احتمالی هر یک از آن‌ها تعیین گردیده و در نهایت ۸ سناریو بر مبنای جایگشت حالت‌های مختلف احتمالی مشخص گردید.

ارزیابی سناریوهای مختلف نشان می‌دهد، سناریوی شماره ۱ با شاخصه‌های اصلی افزایش پیوند با اقتصاد جهانی، خصوصی سازی مالکیت و تأمین مالی اعتبار محور، سناریوی مطلوب گزارشگری شرکتی می‌باشد که در آن بستر، تقاضا و فضای مناسب‌تر برای توسعه و پیشرفت گزارشگری شرکتی فراهم است. هرچند توجه به این نکته ضروری است که در این سناریو، سطح انتظارات از گزارشگری شرکتی نیز بالاتر بوده و در صورت عدم پاسخگویی مناسب به این نیازها، اتکای ذینفعان بر سایر مکانیزم‌های اطلاعاتی افزایش خواهد یافت.

تحلیل سناریوهای پژوهش نشان می‌دهد که تغییرات اجتماعی که منجر به افزایش تقاضای عمومی برای توسعه گزارشگری شرکتی می‌شود تقریباً در تمامی سناریوها محتمل است. در این شرایط سازمان‌های مردم‌نهاد مداخلات و نظارت شدیدی بر فعالیت‌های شرکت‌ها دارند و به طور کلی با توسعه و تعمیق دموکراسی و جریان آزاد اطلاعات، سطح مطالبه شفافیت و پاسخ‌خواهی و فشار افکار عمومی افزایش شدید می‌یابد. این روند در دهه‌های اخیر در حوزه بین‌المللی نیز بسیار پررنگ بوده و منجر به ظهور خلاقیت‌های جدید در حوزه گزارشگری نظیر گزارشگری پایبندی شده است. از این رو انتظار می‌رود شرکت‌ها برای تأمین نیازهای گروه‌های مختلف ذینفع، ارتقای سطح گزارشگری را مورد توجه قرار داده و نهادهای ناظر نیز در این خصوص الزاماتی را ایجاد نمایند. در این شرایط، همگام با توسعه ابزارهای ارتباطی، توجه افکار عمومی به جنبه‌های مختلف عملیات شرکت‌ها و تاثیرات آنها بر محیط پیرامونی افزایش می‌یابد و ذینفعان خواستار شفافیت و پاسخگویی شرکت‌ها در قبال عملیات خود می‌باشند.

برخی از پیشران‌های احصاء شده در این پژوهش ناظر بر مکانیزم‌های تأمین شرکت‌ها می‌باشند. بر این اساس پیشران‌های نظیر تأمین مالی اعتبار محور، توسعه بازار سرمایه و افزایش سطح کارایی بازار سرمایه می‌توانند موجب تحول در مکانیزم‌های تأمین مالی شرکتی شده و تقاضاهای اطلاعاتی نوینی را ایجاد نمایند. این پیشران‌ها می‌توانند سبب افزایش تقاضا برای اطلاعات جهت ارزیابی وضعیت اعتباری شرکت‌ها گردند. همچنین انگیزه شرکت‌ها برای بهبود وضعیت گزارشگری و شفافیت را به دنبال داشته باشد. افزایش سهامداران خرد منجر به توسعه دامنه اثرگذاری شرکت‌ها بر آحاد جامعه شده و افزایش حساسیت‌های گروه‌های مختلف مردمی به وضعیت اقتصادی شرکت‌ها را در پی خواهد داشت و در نتیجه سبب افزایش اهمیت شیوه‌های گزارشگری می‌گردد و بهبود در

نظام گزارشگری را ضروری می‌سازد. توسعه بازار سرمایه نیز، چه از نظر افزایش تعداد شرکت‌ها و چه فعالان حاضر در بازار، می‌تواند منجر به تقاضای بیشتر برای اطلاعات شرکتی گردد.

در نهایت به ارزیابی گزینه‌های مختلف سیاستگذاری در گزارشگری با رویکرد برنامه‌ریزی پابرجا پرداخته شد. بدین منظور، پس از احصای مسائل سیاستگذاری گزارشگری شرکتی در ادبیات پژوهش، مسائل گزارشگری شرکتی در ایران در یک جلسه پنل خبرگان با حضور ۵ نفر از خبرگان گزارشگری شرکتی مورد بررسی قرار گرفت و ضمن بررسی چالش‌ها، گزینه‌های پیش‌روی سیاستگذاران احصاء گردید. پس از انجام مراحل فوق، جهت ارزیابی گزینه‌های سیاستگذاری در سناریوهای مختلف و شناسایی بهترین گزینه اقدام، از رویکرد برنامه‌ریزی پابرجا استفاده شد. ۳۲ گزینه سیاستگذاری حاصل از جایگشت حالت‌های مختلف، با استفاده از معیارهای برنامه‌ریزی پابرجا مورد ارزیابی قرار گرفته و رتبه‌بندی شدند. در مجموع با توجه تحلیل نتایج ارزیابی گزینه‌های سیاستگذاری بر مبنای معیارهای پابرجایی (ریاست پلنینگ)، گزینه سیاستگذاری شماره ۱ مشتمل بر: افزایش گروه مخاطبان هدف، اولویت‌دهی بیشتر به منافع عمومی، شناخت بیشتر دارایی‌های نامشهود، حرکت به سمت پذیرش استانداردهای بین‌المللی، توسعه انواع گزارشگری غیرمالی با الزامات جدید، به عنوان بهترین گزینه سیاستگذاری در گزارشگری شرکتی شناسایی شد که در سناریوهای مختلف دارای عملکرد مناسب و قابل قبول است.

پیشنهادات پژوهش

بخش اصلی پیشنهادات این پژوهش در قالب گزینه‌های سیاستگذاری ارائه شده است. علاوه بر موارد سیاستی کلی فوق، می‌توان بر مبنای نتایج و یافته‌های حاصل از پژوهش، پیشنهاداتی دیگری را مطرح نمود. بر این اساس، تعریف محدود فعلی "استفاده‌کنندگان" اصلی گزارشگری شرکتی باید بازتعریف شده و شامل ذینفعان دیگری گردد که علاقه‌مند به امور شرکتی هستند. چارچوب گزارشگری شرکتی در آینده باید یک گزارش موجز، جامع و واحد را معرفی کند که نیازهای مخاطبان ذینفع گسترده را به شیوه‌ای قابل درک رفع نماید. همچنین، در حال حاضر مرز تمایز بین اطلاعات صورت‌های مالی و سایر اطلاعات، نظیر بحث و تفسیر مدیریت، به درستی توجیه نشده است. برخی از جنبه‌های گزارش مدیریت می‌تواند در افشائیات صورت‌های مالی یکپارچه شود؛ برای مثال ارائه اظهار نظرهای مدیریتی در یادداشت توضیحی مربوطه یا انتقال یادداشت توضیحی به گزارش مدیریت بدون تکرار آن در یادداشت‌های توضیحی، با استفاده از عطف متقابل. این امر می‌تواند به اجتناب از تکرار اطلاعات و فراهم کردن آن به شکلی کاربرپسند منتهی گردد. مدل کسب و کار

شرکت، عملکرد شرکت و مقاصد مدیریت، نمی‌تواند به سادگی از طریق تمرکز بر اطلاعات مالی و صورت‌های مالی درک شود. تفسیرهای یکپارچه‌شده می‌تواند شامل متن، جداول، نمودار و سایر ابزارهای کمکی بصری باشد که نشان‌دهنده تفاوت در مقدار گزارش شده در طول زمان، تفاوت بین مقادیر از دوره‌ای به دوره دیگر و ... باشند. علاوه بر این در صورت استفاده از معیارهای مالی خارج از اصول حسابداری پذیرفته شده عمومی، نظیر شاخص‌های کلیدی عملکرد (KPI)، توسط مدیریت، می‌توان روابط بین مقادیر صورت‌های مالی و این اطلاعات را نشان داد. استفاده از هر دو دسته معیارهای اصول حسابداری پذیرفته شده عمومی و خارج از آن، برای راهبری و مدیریت شرکت ضروری است و افشای متصل و یکپارچه آن‌ها می‌تواند مزایای بیشتری نسبت به رویکرد فعلی ارائه جداگانه داشته باشد. از سویه عمدی گزارشگری شرکتی از طریق تغییر شاخص‌های کلیدی عملکرد به منظور ایجاد تصویری مثبت از شرکت و حذف شاخص‌های کلیدی عملکرد قبلی که تصویری منفی از شرکت ایجاد کرده بودند باید اجتناب شود. این امر نشان‌دهنده نیاز به یک رویکرد ساختاریافته‌تر برای گزارشگری شاخص‌های کلیدی عملکرد می‌باشد. این امر باعث ایجاد اطمینان از آن می‌شود که گزارشگری مالی صرفاً شامل اطلاعات مربوط می‌باشد و اطلاعات مربوط در بین حجم اطلاعات نامربوط ناپدید نشده‌اند.

علاوه بر این، اطلاعات غیرمالی می‌توانند حلقه ارتباطی مفقود شده بین ارزش دفتری (که در گزارشگری مالی انعکاس می‌یابد)، ارزش بازار (یا ارزش منصفانه) و فرآیندهای ارزش‌آفرینی شرکت باشند. ارزش و ارزش‌آفرینی در تمام عملیات سازمان، شامل فعالیت‌های که در استانداردهای گزارشگری مالی سنتی قابل انعکاس نیستند، وجود دارد. در نتیجه اطلاعات غیرمالی به تصمیم‌گیری مربوط بوده و برای ذینفعان با اهمیت می‌باشند. شرکت‌ها نیازمند شناسایی شیوه‌ها و راه‌هایی برای فراهم کردن این اطلاعات به صورت قابل اتکا، قابل درک و قابل مقایسه هستند.

همچنین با توجه به تحولات و سناریوهای آتی، توجه به ابزارهای جدید رسانه‌ای و ارتباطی در حوزه گزارشگری، کاهش دوره تناوب گزارشگری و توسعه شیوه‌های گزارشگری به هنگام و تسهیل در شیوه‌های دستیابی به گزارش‌های شرکتی می‌بایست مد نظر قرار گیرد.

محدودیت‌های پژوهش

پژوهش حاضر تحت تأثیر محدودیت‌های کلی پژوهش‌های کیفی از جمله ذهنی بودن، مشکلات تعمیم‌پذیری، دشواری تکرارپذیری و ملاحظات انتخاب نمونه قرار دارد. علاوه بر این، یکی از موضوعات کلیدی اثرگذار بر نتایج پژوهش، محدودیت دانش خبرگان در خصوص برخی از موارد، به ویژه حوزه‌های نوظهور و کمتر شناخته شده می‌باشد. به طور مثال علیرغم اهمیت پیشرانی نظیر فناوری بلاک چین در ادبیات پژوهش و از منظر برخی از خبرگان، لیکن این پیشران در تحلیل ساختاری به عنوان پیشران‌های کلیدی شناسایی نشده است. برخی از موارد از این قبیل می‌تواند تحت تأثیر محدودیت‌های اطلاعاتی موجود در زمان انجام این پژوهش باشد و در صورت تکرار فرآیندها در مقطع زمانی فعلی و یا انتخاب گروه دیگری از خبرگان در نمونه، نتایج دیگری حاصل آید.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارد.

ORCID

Morteza Adlzadeh

<https://orcid.org/0000-0003-4577-2584>

منابع

- آراد، حامد؛ رهنمای رودپشتی، فریدون؛ بنی‌مهد، بهمن؛ نیکومرام، هاشم (۱۳۹۸)، مدرنیسم، پست مدرنیسم و تئوری حسابداری مالی، نشریه دانش حسابداری و حسابداری مدیریت، سال هشتم، شماره ۳۲، صص ۱-۱۶ https://www.jmaak.ir/issue_2200_2355.html
- ایوانی، فرزاد، عبدی، حدیث، خیراللهی، فرشید. و مریدی، نسرين. (۱۴۰۲). مقایسه انتظارات تهیه‌کنندگان و استفاده‌کنندگان گزارش‌های مالی از گزارشگری مالی یکپارچه. *مطالعات تجربی حسابداری مالی*، ۲۰(۷۸)، ۱۹۱-۲۲۰. <https://doi.org/10.22054/qjma.2023.73639.2459>
- باباجانی، جعفر و عدل‌زاده، مرتضی. (۱۳۹۹). تحلیل ساختاری پیشران‌های مؤثر بر آینده گزارشگری شرکتی در ایران، فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابداری، ۲۷(۴)، ۵۲۳-۵۴۵. [10.22059/acctgrev.2021.80472](https://doi.org/10.22059/acctgrev.2021.80472)
- حسینی، سیدعلی؛ شفیع‌زاده، بهاره (۱۳۹۸)، تبیین مدلی برای حمایت از حقوق سرمایه‌گذاران با تأکید بر سازه‌های حسابداری، فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابداری، دوره ۲۶، شماره ۲، صص ۱۹۳-۲۱۶. [10.22059/acctgrev.2019.277289.1008139](https://doi.org/10.22059/acctgrev.2019.277289.1008139)

دوانی پور، ایرج، بولو، قاسم، و امیری، مقصود. (۱۴۰۰). الگوی اندازه‌گیری کیفیت صورتهای مالی. *مطالعات تجربی حسابداری مالی*، ۱۸(۷۲)، ۲۵-۱.

<https://doi.org/10.22054/qjma.2019.44845.2033>

References

- ACCA. (2012), "Re-assessing the Value of Corporate Reporting", www.accaglobal.com.
- ACCA. (2013), *Understanding investors: the road to real-time reporting*, London: The Association of Chartered Certified Accountants
- ACCA & IMA. (2012). "100 drivers of change for the global accountancy profession", available at: <http://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDFtechnical/futures/pol-af doc.pdf>
- Adair, R. (2006). *Critical perspectives on politics and the environment*. New York: The Rosen Publishing Group.
- Adams, S., Fries, J. and Simnett, R. (2011), "The Journey Toward Integrated Reporting", *Accountants Digest*, NO 558, pp. 1-41.
- Al-Htaybat, K., & von Alberti-Alhtaybat, L. (2017), "Big Data and corporate reporting: impacts and paradoxes", *Accounting, auditing & accountability journal*, 30(4), 850-873. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-07-2015-2139>
- Argenti, P.A. (1996), "Corporate communication as a discipline: Toward a definition", *Management Communication Quarterly*, Vol. 10 Issue: 1, pp. 73-97. <https://doi.org/10.1177/0893318996010001005>
- Arnold, J. Moizer, P. (1984), "Share appraisal by investment analysts – portfolio vs non-portfolio managers", *Accounting and Business Research*, Vol. 14 No. 56, pp. 341-348. DOI: [10.1080/00014788.1984.9729227](https://doi.org/10.1080/00014788.1984.9729227)
- Barker, R.G. (1998), "The market for information – evidence from finance directors, analysts and fund managers", *Accounting and Business Research*, Vol. 29 No. 1, pp. 3-20. <https://doi.org/10.1080/00014788.1998.9729563>
- Botosan, C.A. Plumlee, M.A. (2002), "A re-examination of disclosure level and the expected cost of equity capital", *Journal of Accounting Research*, Vol. 40 No. 1, pp. 21-40. <https://doi.org/10.1111/1475-679X.00037>
- CIMA & PWC. (2016), "Tomorrow`s corporate reporting: A critical system at risk", available at: http://www.cimaglobal.com/Documents/Thought_leadership_docs/Tomorrow's_Corporate-Reporting.pdf
- Cuomo, F., Gaia, S., Girardone, C., & Piserà, S. (2024). The effects of the EU non-financial reporting directive on corporate social responsibility. *The*

- European journal of finance, 30(7), 726-752.
<https://doi.org/10.1080/1351847X.2022.2113812>
- Cohen, J., Holder-Webb, L. L., Nath, L. and Wood, D. (2012), "Corporate Reporting on Nonfinancial Leading Indicators of Economic Performance and Sustainability", *Accounting Horizons*, No 26, pp. 65–90. <https://doi.org/10.1111/jifm.12015>
- Creswell, J. W. (2008), *Research Design: Quantitative, Qualitative, and Mixed Methods*, London: Sage Publication.
- Crowther, D. (2012), *A social critique of corporate reporting : semiotics and web based integrated reporting*, 2nd ed, London: Gower Publishing Limited
- Crowther, D. Carter, C. (1998), "Copernican Metonymy and Management Accounting", Aston Working Paper Series RP9901.
- De Villiers, C., & Dimes, R. (2023). Will the formation of the International Sustainability Standards Board result in the death of integrated reporting?. *Journal of Accounting & Organizational Change*, 19(2), 279-295. <https://doi.org/10.1108/jaoc-05-2022-0084>
- Diamond, D.W. Verrecchia, R.E. (1991), "Disclosure, liquidity, and the cost of capital", *Journal of Finance*, Vol. 46 No. 4, pp. 1325-1359. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.1991.tb04620.x>
- Efimova, O., & Rozhnova, O. (2018), "The corporate reporting development in the digital economy", In *The 2018 International Conference on Digital Science*, Springer, Cham.
- FEE. (2015), "The Future of Corporate Reporting – creating the dynamics for change", available at: <http://www.fee.be/images/FEECogitoPaperTheFutureofCorporateReporting.pdf>
- Fisher, R. T., & Naylor, S. T. (2016), "Corporate reporting on the Internet and the expectations gap: new face of an old problem", *Accounting and Business Research*, 46(2), 196-220. <https://doi.org/10.22495/cocv15i3c1p3>
- Godet, M. and P. Durance (2011). *Strategic Foresight for Corporate and Regional Development*, Dunod and Unesco.
- Goodman, M.B. (2004), "Today's corporate communication function", in Oliver, S.M. (Ed.), *Handbook of Corporate Communication and Public Relations: Pure and Applied*, Routledge, London
- Goodman, M.B. (2006), "Corporate communication practice and pedagogy at the dawn of the new millennium", *Corporate Communication: An International Journal*, Vol. 11 No. 3, pp. 196-213. <https://doi.org/10.1108/13563280610680803>
- Haller, A., Link, M., & Groß, T. (2017). The term 'non-financial information'—a semantic analysis of a key feature of current and future corporate reporting. *Accounting in Europe*, 14(3), 407-429. <https://doi.org/10.1080/17449480.2017.1374548>
- Healy, P.M., Hutton, A.P. Palepu, K.G. (1999), "Stock performance and intermediation changes surrounding sustained increases in disclosure",

- Contemporary Accounting Research*, Vol. 16 No. 3, pp. 485-520.
<https://doi.org/10.1111/j.1911-3846.1999.tb00592.x>
- Healy, P.M. Palepu, K.G. (2001), "Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: a review of the empirical disclosure literature", *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 31, pp. 405-40.
[https://doi.org/10.1016/S0165-4101\(01\)00018-0](https://doi.org/10.1016/S0165-4101(01)00018-0)
- Holland, J. (1997), *Corporate Communications with Institutional Shareholders: Private Disclosures and Financial Reporting*, The Institute of Chartered Accountants of Scotland, Edinburgh.
- Humphrey, C., O'Dwyer, B., & Unerman, J. (2017), "Re-theorizing the configuration of organizational fields: the IIRC and the pursuit of 'Enlightened' corporate reporting", *Accounting and Business Research*, 47(1), 30-63. <https://doi.org/10.1080/00014788.2016.1198683>
- ICAEW, (2017), "What's next for corporate reporting" London: Institute of Chartered Accountants in England and Wales.
- Ithor, A. (2004), "Corporate communication: reflections on twentieth century change", *Corporate Communication: An International Journal*, Vol. 9 No. 3, pp. 243-253. <https://doi.org/10.1108/13563280410551169>
- International Integrated Reporting Council (IIRC). (2013), "The International Integrated Reporting Framework", December, International Integrated Reporting Council, available at: www.theiirc.org/international-ir-framework/
- Johal, P. (2018), "Corporate Reporting: from numbers to narrative", In *Contemporary Issues in Accounting* (pp. 105-123). Palgrave Macmillan, Cham.
- KPMG. (2013), "The future of corporate reporting: towards a common vision", available at: http://www.kpmg.at/uploads/media/The_Future_of_Corporate_Reporting_Web.pdf
- Legenchu, S., Vyhivska, I., Hrytsak, O., & Khomenko, H. (2021), "Problems of the development of corporate reporting in the transition period: the vision of professional organizations", *Herald of Economics*, (1 (99)), 66-82. <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.01.066>
- Lombardi, R., & Secundo, G. (2020), "The digital transformation of corporate reporting—a systematic literature review and avenues for future research", *Meditari Accountancy Research*, 29(5), 1179-1208. <https://doi.org/10.1108/MEDAR-04-2020-0870>
- Murphy, G. J. (1979), "The evolution of corporate reporting practices in Canada", in E N Goffman (ed.), *Academy of Accounting Historians Working Paper Series Vol 1*, Cleveland OH, pp. 329–368
- Leuz, C. (2010), "Different approaches to corporate reporting regulation: How jurisdictions differ and why", *Accounting and business research*, 40(3), 229-256. <https://doi.org/10.1080/00014788.2010.9663398>

- Petersen, C. Plenborg, T. (2003), "The level of disclosure and the cost of capital in a non-US setting", working paper, Copenhagen Business School, Copenhagen.
- Pettigrew, A.M. & Richard, T.H. (2006). Handbook of strategy and management, London: Sage publication.
- Pizzi, S., Principale, S., & De Nuccio, E. (2023). Material sustainability information and reporting standards. Exploring the differences between GRI and SASB. *Meditari Accountancy Research*, 31(6), 1654-1674. <https://doi.org/10.1108/MEDAR-11-2021-1486>
- Rupley, K. H., Brown, D., & Marshall, S. (2017), "Evolution of corporate reporting: From stand-alone corporate social responsibility reporting to integrated reporting", *Research in Accounting Regulation*, 29(2), 172-176. <https://doi.org/10.1016/j.racreg.2017.09.010>
- Rowbottom, N., Locke, J., & Troshani, I. (2021). "When the tail wags the dog? Digitalisation and corporate reporting", *Accounting, Organizations and Society*, 92, 101226. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2021.101226>
- Sengupta, P. (1998), "Corporate disclosure quality and the cost of debt", *The Accounting Review*, Vol. 73 No. 4, pp. 459-474. doi: [10.4236/tel.2019.97143](https://doi.org/10.4236/tel.2019.97143).
- Sombart, W. (1915), *The Quintessence of Modern Capitalism*, New York, E P Dutton & Co.
- Stolowy, H., & Paugam, L. (2023). Sustainability reporting: Is convergence possible?. *Accounting in Europe*, 20(2), 139-165. <https://doi.org/10.1080/17449480.2023.2189016>
- Watts, R. G. (2002). *Innovative energy strategies for CO2 stabilization*. New York: Cambridge University Press.
- Van Riel, C.B.M. (1995). *Principles of Corporate Communication*, London: Prentice Hall
- Van Woerkum, C. Aarts, N. (2008), "Staying connected – the communication between organizations and their environment", *Corporate Communications: An International Journal*, Vol. 13 No. 2, pp. 197-211. [10.1108/13563280810869613](https://doi.org/10.1108/13563280810869613)
- Unerman, J., Bebbington, J., & O'dwyer, B. (2018), "Corporate reporting and accounting for externalities", *Accounting and Business Research*, 48(5), 497-522. <https://doi.org/10.1080/00014788.2018.147015>
- Yang, J.-S., Kwak, W., Kaizoji, T. Kim, I.-M. (2008), "Increasing efficiency in the stock markets", *The European Physical Journal*, Vol. 61 No. 2, pp. 241-6. <https://doi.org/10.1140/epjb/e2008-00050-0>

References [In Persian]

- Arad, H., rahnamay Roodposhty, F., Banimahd, B., & Nikomaram, H. (2019), "Modernism, Post modernism and Financial Accounting Theory", *Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge*, 8(32), 1-16.

- Babajani, J., & Adlzadeh, M. (2021). Structural Analysis of the Drivers Affecting the Future of Corporate Reporting in Iran. *Accounting and Auditing Review*, 27(4), 523-545. Doi: [10.22059/acctgrev.2021.80472](https://doi.org/10.22059/acctgrev.2021.80472)
- Davanipour, I., Blue, G., & Amiri, M. (2021). A Pattern for Measuring Quality of Financial Statements. *Empirical Studies in Financial Accounting*, 18(72), 1-25. <https://doi.org/10.22054/qjma.2019.44845.2033>
- Eivani, F., Abdi, H., Kheirollahi, F., & moridi, N. (2023). Comparing the Expectations of Financial Reporting Preparers and Users of Integrated Financial Reporting. *Empirical Studies in Financial Accounting*, 20(78), 191-220. <https://doi.org/10.22054/qjma.2023.73639.2459>
- Hosseini, S. A., & Shafizadeh, B. (2019). Developing a Model for Protecting Investors' Rights with Emphasis on Accounting Constructs. *Accounting and Auditing Review*, 26(2), 193-216. Doi: [10.22059/acctgrev.2019.277289.1008139](https://doi.org/10.22059/acctgrev.2019.277289.1008139)

پایان از انتشار